

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการนำเสนอ ดังนี้

1. บริบทของสนามที่ศึกษา

1.1 ประวัติของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม

1.2 บริบทของโรงเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. บริบทของชุมชน

2.1 ประวัติของชุมชนบ้านยางอ้อย

2.2 บริบทของชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ความสำคัญของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. การให้ความหมายของการสร้างไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. บทบาทของครูชาวบ้านต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.1 การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวม

6.2 การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการฝึกลงปลูก

7. การวิพากษ์การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยใช้เทคนิคกระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC กรณีการฝึกลงปลูก

บริบทของสนามที่ศึกษา

1. ประวัติของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม

โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2539 โดยการประสานงานของนายเฉลิม กลิ่นกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนห้างฉัตรวิทยา นายน้อย จันทร์ป็อก กำนันตำบลเวียงตาล และนายวีระ ธรรมใจ ผู้ใหญ่บ้านบ้านยางอ้อย คณะกรรมการสภาตำบลเวียงตาล กลุ่มชาวบ้าน ร่วมใจกันจัดผ้าป่าสมทบทุนหาเงินเพื่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว หลังแรก จำนวน 4 ห้องเรียน และโรงอาหารชั่วคราว 1 หลัง ปีการศึกษา 2539 คณะเจ้าหน้าที่บริษัทไทยวาโก้ สร้างอาคารเรียนชั่วคราว จำนวน 3 ห้องเรียนให้ 1 หลัง คณะครูได้หาเงินติดตั้งโทรศัพท์ 1 หมายเลข การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอห้างฉัตรสร้างถักเก็บน้ำฝนให้ 1 ชุด ผู้ปกครองนักเรียน หาเงินปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์และติดตั้งเครื่องปรับอากาศ สวนป่าทุ่งเกวียน

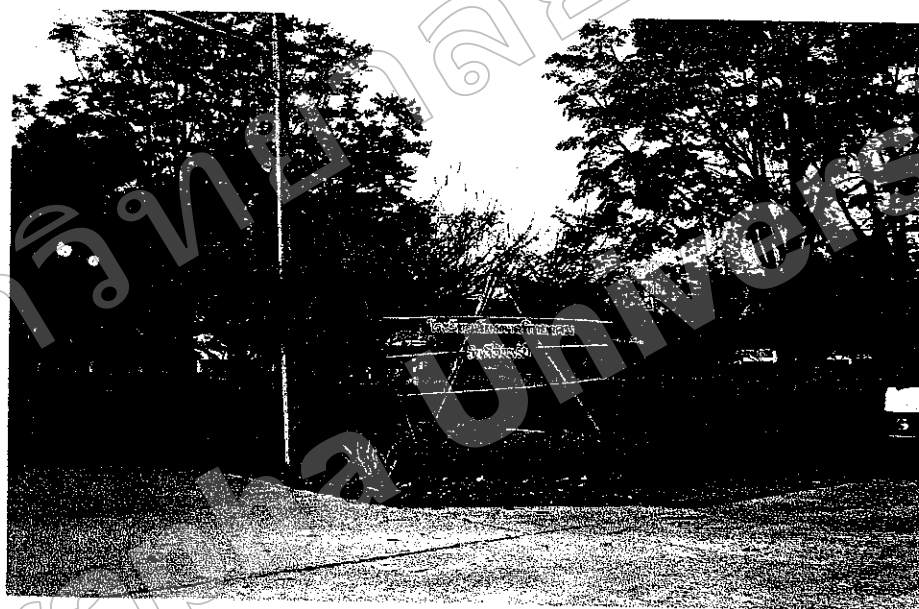
บริจาคไม้สร้างศาลาอำนวยการให้ 1 หลัง นายไพโรจน์ โล่ห์สุนทร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนั้น จัดงบประมาณพัฒนาจังหวัดสนับสนุนครุภัณฑ์การศึกษาเป็นเงินจำนวน 400,000 บาท เพื่อซื้อคอมพิวเตอร์จำนวน 13 เครื่อง เครื่องพิมพ์ดีด 2 เครื่อง ปีการศึกษา 2540 ได้รับงบประมาณในการขยายเขตไฟฟ้าภายในโรงเรียน ปีการศึกษา 2543 ได้รับงบประมาณในการจัดสร้างอาคารชั่วคราวกึ่งถาวรจำนวน 1 หลัง จัดสร้างโรงอาหารใหม่ และจัดซื้อคอมพิวเตอร์เพิ่มเติมจำนวน 12 เครื่อง เพื่อใช้ในการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน (โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม, 2547, หน้า 5) ปีการศึกษา 2544 ได้รับการคัดเลือกจากกรมสามัญศึกษา ให้เป็นโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาดีเด่น (A3) และได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาประเภทโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2547 ได้รับรางวัล โรงเรียนที่มุ่งมั่นพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จากสมาคมพัฒนาวิชาชีพครูแห่งประเทศไทย ได้รับรางวัลเหรียญทองแดงหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม จากคุรุสภา ได้รับรางวัลระดับทอง โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และได้รับรางวัลชนะเลิศชิงถ้วยพระราชทานในการแข่งขัน การติกลองปูจา ปีการศึกษา 2548 ได้รับรางวัลชนะเลิศชิงถ้วยพระราชทานในการแข่งขัน การติกลองปูจา และมีนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านการติกลองปูจา ได้รับคัดเลือกให้เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ซึ่งเป็นเกียรติประวัติของโรงเรียนและชุมชน (สุดา เนตรสว่าง, 2548, หน้า 10)

2. บริบทของโรงเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการบริหารงานของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันนั้นสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งโรงเรียนสามารถเลือกวิธีปฏิบัติได้หลายวิธีที่แตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความพร้อมของโรงเรียนในด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมนั้น โรงเรียนเน้นที่การสร้างมนุษยสัมพันธ์และถือว่าชุมชนเป็นเจ้าของโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเกิดมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้รับค้ำชูต่าง ๆ มากมายที่จะก่อตั้งโรงเรียนให้สำเร็จ

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาศักยภาพการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในเบื้องต้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2547 ถึงเดือนธันวาคม 2547 โดยการสังเกตและพูดคุยกับบุคลากรด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนพบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีบรรยากาศที่ร่มรื่นและมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางในการจัดแหล่งเรียนรู้ได้หลากหลายให้แก่ชุมชน โรงเรียนมีบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้เป็นอย่างดี มีความสามัคคี มีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือถูกจ้างประจำ ถูกจ้างชั่วคราวและผู้จำหน่ายอาหารของโรงเรียนเป็นคนในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของชุมชนให้กับโรงเรียนได้ ปัจจัยด้านการมี

มนุษยสัมพันธ์ พบว่า บุคลากรของโรงเรียนมีความเป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ให้เกียรติชาวบ้านในฐานะเป็นผู้มีอุปการะคุณต่อโรงเรียน แต่โรงเรียนยังขาดการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ และคณะกรรมการร่วมกิจกรรมของชาวบ้านเป็นประจำ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานประจำปีที่วัดงานศพ เป็นต้น ปัจจัยด้านความพร้อมในการจัดการศึกษาพบว่า มีบุคลากรที่มีความพร้อมที่จะทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาลได้เป็นอย่างดีและให้ความสำคัญกับการสืบสานวัฒนธรรม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมพบว่า โรงเรียนและชาวบ้านมีการพึ่งพาอาศัยกันในด้านต่าง ๆ อยู่เป็นประจำทั้งในด้านวิชาการ ด้านกิจกรรมและการให้บริการด้านอาคารสถานที่

ภาพที่ 6 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม

จากการประเมินศักยภาพของโรงเรียนพบว่า ความพร้อมในการทำงานร่วมกันมีความพร้อมอยู่ในระดับดี ประกอบกับโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม ได้รับมอบหมายให้เป็นที่ตั้งของสภาวัฒนธรรมตำบลเวียงตาล (องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล, 2547, หน้า 2) จึงตระหนักถึงความสำคัญในการที่จะสืบสานวัฒนธรรมการศึกษาลองปู่จา การบริหารงานของโรงเรียนในปีการศึกษา 2547 ที่ผ่านมานั้นโรงเรียนมีแนวทางการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกันกับ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน คณะครู และนักเรียน มีนโยบายที่จะอนุรักษ์การศึกษาลองปู่จาให้คงไว้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปางต่อไป และสิ่งที่น่าสนใจความภาคภูมิใจของ

โรงเรียนและชุมชนคือ ผลการประกวดการศึกษาลองปูจา ที่ครูชาวบ้านได้มาทำการสอนให้นักเรียน นั้น ได้รับด้วยรางวัลพระราชทานถึงสองปีติดต่อกัน (สุดา เนตรสว่าง, 2548, หน้า 15) อาณาเขต ของโรงเรียนอยู่ใกล้กับชุมชนบ้านยางอ้อย ซึ่งเป็นชุมชนที่มีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับ โรงเรียนในหลายๆ ด้าน สำหรับชุมชนที่อยู่ห่างไกลออกไป ได้แก่ชุมชนบ้านทุ่งเกวียน ชุมชน บ้านต้นทราย ชุมชนบ้านแม่ตาลน้อย ชุมชนบ้านดอน ชุมชนบ้านเหล่า เป็นชุมชนที่ให้ความ ร่วมมือกับโรงเรียนในการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาแต่ไม่ได้มีบทบาทใน การร่วมมือกับโรงเรียนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง

บริบทของชุมชน

1. ประวัติของชุมชนบ้านยางอ้อย

เมื่อครั้งอดีตก่อนจะมาเป็นบ้านยางอ้อย ได้มีการเล่าขานสืบต่อกันมาสู่ลูกหลานว่า เมื่อก่อน บริเวณนี้เป็นป่าโล่ง เป็นที่ถ่ม ในปัจจุบันแบ่งเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านยางอ้อยเหนือ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 297 ครัวเรือน ประชากร 1,219 คน เป็นชาย จำนวน 615 คน เป็นหญิง จำนวน 604 คน และบ้านยางอ้อยใต้ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 199 ครัวเรือน ประชากร 767 คน เป็นชาย จำนวน 382 คน เป็นหญิง จำนวน 385 คน อาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อบ้านดอน หมู่ 10 ทิศใต้ติดต่อบ้านยางอ้อยใต้ หมู่ 11 ทิศตะวันออกติดต่อบ้านต้นทราย หมู่ 1 และบ้านเหล่า หมู่ 2 ทิศตะวันตกติดต่อบ้านทุ่งเกวียน หมู่ 6 การปกครองขึ้นอยู่กับ องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล โดยมีจำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ วันที่ 7 มิถุนายน จำนวน 1,494 คน เป็นชาย จำนวน 740 คน และหญิง จำนวน 754 คน สภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบ อาชีพหลักทำการเกษตร อาชีพรองคืออาชีพรับจ้างและค้าขาย มีพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 1500 ไร่ มีโรงงานอุตสาหกรรม 2 แห่ง โรงสีข้าว 1 แห่ง สถานพาลังคมและการศึกษา มีโรงเรียน มัธยมศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง มีวัด 2 แห่ง (องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล, 2548, หน้า 25)

2. บริบทของชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการศึกษาบริบทของชุมชน จากการสังเกตของผู้วิจัยระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนธันวาคม 2547 และความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม ที่ประชุมเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2548 สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ชุมชนมี สภาพแวดล้อมที่ดี คือเป็นชุมชนใหญ่ที่มีบ้านรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ และมีการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่เป็นสิ่งประกอบของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากเมื่อชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือ เช่น การประชุมคณะกรรมการ

หมู่บ้าน การร่วมกิจกรรมงานส่งเสริมประเพณีลอยกระทง งานรดน้ำคำหัวในเทศกาลวันสงกรานต์ เป็นต้น ชุมชนจะให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมกันเป็นอย่างดี ปัจจัยด้านความสามัคคีพบว่า ชุมชนนั้นมีวัดยางอ้อย เป็นศูนย์รวมจิตใจ มีความศรัทธาในศาสนา มีกิจกรรมทางศาสนาหลาย ประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษา งานทำบุญตลากภัตต เป็นต้น และในชุมชนนี้มีกลองปฐาที่เก่าแก่มีมาแต่ในอดีต ซึ่งชุมชนต้องการที่จะอนุรักษ์และสืบสานไว้ แต่มีผู้รู้ที่สามารถทำได้ อยู่จำนวนน้อย

นอกจากนี้ชุมชนยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอื่น ๆ อีก เช่น การฟ้อนเจิง การฟ้อนดาบ ภาษาล้านนา ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น และภายในชุมชนมีความเป็นเครือญาติกัน พี่พาค้าย ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปัจจัยด้านการมีมนุษยสัมพันธ์พบว่า ศักยภาพของชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีความเป็นเครือญาติกัน มีอัตราที่ยึดคือเพื่อนบ้านและผู้มาเยือน ปัจจัยด้านความพร้อมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า ศักยภาพของชุมชนนั้นมองศักยภาพการบริหารส่วนตำบลเวียงตาล ซึ่งมีผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งมีความพร้อมในการให้การส่งเสริมด้านกำลังทรัพย์ให้แก่ชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงการสืบสานวัฒนธรรม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีบุคลากรของโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมดังกล่าวด้วยในทุก ๆ ด้านซึ่งชาวบ้านให้ความเชื่อถือบุคลากรของโรงเรียนเป็นอย่างดี และชาวบ้านสามารถทำงานร่วมกับโรงเรียนได้เป็นอย่างดี และให้ความสำคัญกับการสืบสานวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ กิจกรรมไหว้สาเจ้าพ่อขุนตาล กิจกรรมรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ การฟ้อนเจิง การฟ้อนดาบ ภาษาล้านนา ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น ให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ศักยภาพของชุมชนนั้นชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เช่น งานวันวิชาการ การแข่งขันการศึกกลอง ปฐาในระดับอำเภอและระดับจังหวัด งานการแสดงของนักเรียน การให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ชุมชนเมื่อโรงเรียนมีผู้ประเมินมาประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน เป็นต้น

จากผลการวิเคราะห์บริบทของชุมชนจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วยรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ฉันเครือญาติระหว่างชาวบ้านกับบุคลากรของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนที่มีมาแต่อดีต ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมานานมากกว่า 10 ปี ตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียนเป็นจุดเชื่อมของการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการบุกเบิกที่ดิน ก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว ทำให้ลูกหลานได้รับการศึกษากันจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากการมีความสัมพันธ์กันมายาวนาน เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มครูกับชาวบ้านและ

การเกื้อกูลกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน จะมีครูเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยเสมอ จากการที่ครูปฏิบัติต่อชุมชนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของคนชุมชนนี้เอง ทำให้ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อครูและได้ให้การช่วยเหลือโรงเรียนตลอดมา นอกจากนี้ความศรัทธา ความเชื่อที่มีต่อศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดความร่วมมือกันเพราะชาวบ้านถือว่าเป็นบุญกุศลที่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การติดลองปู่ย่า ประกอบกับชุมชนบ้านยางอ้อยยังคงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นอกเหนือจากการติดลองปู่ย่า ได้แก่ การฟ้อนเจิง การฟ้อนดาบ ภาษาล้านนา ประเพณีรดน้ำคำหัว ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น ที่ชุมชนให้ความสำคัญที่ทำการธำรงรักษาไว้ โดยการถ่ายทอดในลักษณะเช่นเดียวกันกับการติดลองปู่ย่าคือ ทำการถ่ายทอดผ่านให้เยาวชนที่สนใจ และถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนที่มีครูชาวบ้านมาทำการสอนให้แก่ นักเรียนของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม

ความสำคัญของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

เนื่องจากสนามที่ศึกษามีลักษณะเป็นสังคมที่เปิดกว้างพร้อมที่จะยอมรับสภาวะการที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายนอกมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตน แต่ยังต้องการรักษาเอกลักษณ์ที่นำภาคภูมิใจ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดั้งเดิมควบคู่ไปกับการพัฒนา ด้วยเหตุนี้โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม จึงจำเป็นต้องค้นหาแนวทางในการส่งเสริมที่สนับสนุนให้ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ ได้ถูกถ่ายทอดและสานต่อไปยังคนรุ่นต่อไป

ภูมิปัญญาที่อยู่ในชุมชน เช่น การฟ้อนเจิง การฟ้อนดาบ ภาษาล้านนา ประเพณีรดน้ำคำหัวมีความสำคัญต่อชุมชนในเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธา ยังคงเป็นแบบแผนการปฏิบัติที่ดีของการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงไว้ สำหรับกรณีการติดลองปู่ย่า ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษานั้น เนื่องจากมีความสำคัญในชุมชนล้านนาในอดีต เป็นที่รวมจิตใจของชาวบ้าน และมีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม บทบาทหน้าที่และคติความเชื่อเรื่องกลองปู่ย่านั้น เป็นวิถีที่สอดประสานอยู่ในวิถีชีวิตของชาวล้านนาอย่างแนบแน่น การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลองปู่ย่านั้นสามารถดำรงสถานะวัฒนธรรมที่สำคัญกับวิถีชีวิตชนชาวล้านนาในทุกชนชั้น ได้ในระยะเวลาที่ยาวนานเนื่องมาจากวัฒนธรรมกลองปู่ย่านั้นเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าในสังคมล้านนา ทรงคุณค่าต่อวิถีชีวิตในชุมชนล้านนาในอดีต มีคุณค่าทางด้านความเชื่อทางศาสนาและเป็นที่พึ่งทางใจ คุณค่าทางจิตใจที่ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตน คุณค่าที่สำคัญของกลองปู่ย่าในด้านจิตใจที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนานั้น เป็นการกล่อมเกล่าจิตใจของผู้คนให้ดำรงรักษาศีลธรรมและประพฤติตนให้ถูกต้องตามหลักศาสนา คุณค่าทางศาสนาวัฒนธรรม กลองปู่ย่านั้นเป็นวัฒนธรรมที่ถูกติดกับความเชื่อเรื่องศาสนา คติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลองปู่ย่านั้นเป็นเรื่องที่ใช้หลักธรรมศาสนา

คุณค่าทางสังคม ในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารภายในสังคม ในฐานะวัฒนธรรมที่ประสานความสัมพันธ์ชุมชน เป็นคุณค่าที่มีรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน เห็นได้จากพิธีกรรมการสร้างและถวายกลองปฐาให้กับวัดแต่ละครั้งนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้าน ตั้งแต่การเลือกสรรไม้ การสร้างกลอง และพิธีถวายกลองปฐาให้กับวัด ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของชาวบ้านทุกคนในชุมชน ตามปกติกลองปฐานั้นจะอยู่ภายในวัดประจำชุมชน เพราะวัดนั้นถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน กลองปฐาเป็นกลองสำคัญประจำวัด การตีหรือการประโคมกลองจึงมีความหมายต่อพิธีกรรมหรือต่อวัด หรือต่อมวลชนที่อาศัยอยู่รอบวัด คุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่เป็นวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในสังคมล้านนามายาวนาน คุณค่าทางสุนทรียศิลป์ วัฒนธรรมกลองปฐาในอดีตนั้นถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องของศิลปะทั้งทางด้านดนตรี ศิลปะและวรรณกรรม

ในด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนได้ประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ในวารสารของโรงเรียนและที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียนและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในทุกเรื่องที่โรงเรียนต้องการ ทำให้สัมพันธภาพของผู้ปกครองท่านหนึ่ง

“...ชุมชนกับโรงเรียนมีความผูกพันกันหลาย ๆ เรื่องถ้าโรงเรียนขอความร่วมมืออะไรทางผู้ปกครองนักเรียนไม่เคยปฏิเสธและโรงเรียนก็ไม่เคยปฏิเสธชุมชนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เราคิดว่าทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนรับผิดชอบต่อชุมชนของเรา...”

คำสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น

“...สนับสนุนกิจกรรมของชุมชนดั้งเดิมให้คงไว้ โดยบอกให้นักเรียนรู้ จะได้เกิดความเข้าใจในการรักษาไว้ชั่วลูกชั่วหลาน โดยเฉพาะการตีกลองปฐา ดีใจและปลื้มใจมากที่เห็นนักเรียนที่เป็นลูกหลานของบ้านยางอ้อยได้ แสดงว่าโรงเรียนสร้างความเข้าใจที่ดีให้เกิดกับนักเรียน จนนักเรียนเกิดความสำนึก ตระหนักที่จะเรียนรู้และปฏิบัติตาม...”

โดยภาพรวมความพร้อมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการฟ้อนเจิง การฟ้อนดาบ ภาษาล้านนา ประเพณีคนน้ำคำห้วนนั้นการสืบทอดยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ยังไม่สูญหาย ยังคงมีผู้รักษาให้ดำรงคงไว้ แต่การตีกลองปฐา ปัจจุบันนี้ได้สูญหายไป เนื่องจากคนตีกลองปฐาที่อยู่ในชุมชนเหลือน้อยลง จึงจำเป็นที่จะต้องสืบสานและดำรงรักษาเอาไว้ ซึ่งในชุมชนบ้านยางอ้อยมีบุคคลที่มีความสามารถด้านการตีกลองปฐาเหลืออยู่ 2 คนคือ ครูแก้ว ธรรมใจ และครูวิชญกรณ์ ใจดี ซึ่งครูชาวบ้านทั้งสองท่านมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการสืบทอดและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการตี กลองปฐาให้คงไว้ ดังคำสัมภาษณ์ครูชาวบ้านตอนหนึ่ง

“...ต้องการที่จะสืบสานรักษาไว้ มีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงที่จะทำการถ่ายทอดถึงแม้มีคนสนใจคนเดียวก็จะสอน...”

จะเห็นว่าความตั้งใจจริงของครูชาวบ้านที่จะทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีมาก ถึงแม้จะพบกับปัญหาและอุปสรรค ครูชาวบ้านก็ไม่เกิดความย่อท้อ ดังคำสัมภาษณ์ของครูชาวบ้านที่

“...โชคที่ได้มาพบกับผู้บริหาร โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคมท่านก่อนในปี พ.ศ. 2545 ที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ให้มาทำการสอน การฝึกกลองปฐาได้โดยใช้สถานที่ในโรงเรียน ขณะนั้นมีนักเรียนมาเรียนเพิ่มขึ้นเป็นเกือบ 10 คน และในปี พ.ศ. 2547 ยิ่งโชคอีก เนื่องจากทางองค์การบริหารส่วนตำบล ได้อนุมัติจัดซื้อกลองปฐาให้ 1 ชุด เอามาประกอบการถ่ายทอดความรู้การตีกลองปฐาที่โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม และปัจจุบันมีนักเรียนที่มีความสามารถในการตีได้ถึง 20 คน และเป็นนักเรียนของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม และอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านยางอ้อยทั้งหมด...”

จะเห็นได้ว่าในเรื่องของการอนุรักษ์รักษารักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น การตีกลองปฐา และภูมิปัญญาประเภทอื่น ๆ นั้น โรงเรียนถือเป็นนโยบายหลักของโรงเรียนดังคำสัมภาษณ์ของผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคมที่ว่า

“...ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามแนวนโยบายของทางราชการในการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม โดยการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งนักเรียนของโรงเรียนเรามีความสามารถในการตีกลองอยู่เป็นจำนวนมาก ทางชุมชนเองก็ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ยิ่งต้องทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด...”

จากการให้ความสำคัญกับการสืบสานให้ธำรงคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นการตีกลองปฐาของชุมชนบ้านยางอ้อย ครูชาวบ้าน และโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สร้างความเข้าใจร่วมกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันกับโรงเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนตอนหนึ่ง

“...ชุมชนบ้านยางอ้อยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหลาย ๆ เรื่องที่เราพูดคุยกันง่ายและช่วยกันทำเช่นกรณีการส่งประกวดการแข่งขันตีกลองปฐาจนได้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากทุกคนทุกฝ่ายร่วมมือกันเป็นอย่างดี...”

คำให้สัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาท่านหนึ่ง

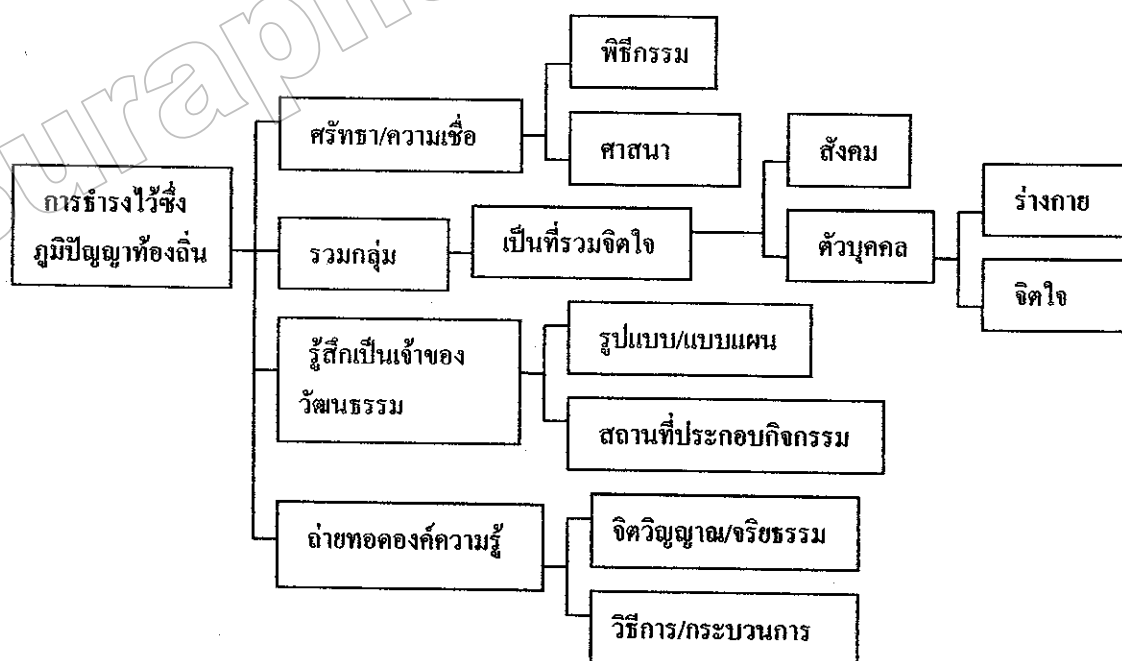
“...ธรรมเนียมปฏิบัติของท้องถิ่น ที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์และเป็นศักดิ์เป็นศรีอันสำคัญของท้องถิ่น ที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าอันเหมาะสมที่สามารถนำมาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันของท้องถิ่นได้ ควรได้รับการส่งเสริม ฟื้นฟู ธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ที่มีคุณค่าให้กลับมามีความสำคัญ เป็นที่ยอมรับและถือเป็นวิถีชีวิตอันสำคัญของท้องถิ่น...”

คำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนชาวบ้าน

“...แนวปฏิบัติของชุมชนที่เห็นชัดและต่อเนื่องนั้น คือการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้มิให้สูญหาย ผู้นำชุมชนเองก็ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก จัดได้ว่าเป็นจุดเน้นของหมู่บ้านกว่าได้ในการสืบทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เป็นของดีที่ควรเก็บไว้ให้คงไว้ อย่างน้อยที่สุดเกิดความรักท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่ควรได้รับการส่งเสริม พื้นฟู ธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ให้กลับมามีคุณค่าสืบไป...”

การให้ความหมายของการธำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการธำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแง่ของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการธำรงไว้ ซึ่งมีอยู่หลายฝ่ายพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ปกครอง ผู้นำองค์กร ส่วนท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษา ตัวแทนชุมชน ครู ชาวบ้าน นักเรียน มีความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการธำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและความร่วมมือในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้ความหมายการธำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน นักเรียน ครู และตัวแทนชุมชน พบว่ามีการให้ความหมายของการธำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นหมายถึง ความเชื่อความศรัทธา การรวมกลุ่มของคนในชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความร่วมมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของท้องถิ่น ดังแสดงให้เห็นตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 7 แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงของการให้ความหมายของการธำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ความเชื่อความศรัทธา

กลองปฐา เป็นกลองที่มีความสำคัญและยังมียูอยู่ในสังคมล้านนามาช้านาน ชาวบ้านมีความเชื่อความศรัทธา จากคำบอกเล่าในเรื่องราวเกี่ยวกับที่มาของกลองปฐาแสดงถึงความเชื่อความศรัทธา ในแง่ของพิธีกรรม และศาสนา ดังต่อไปนี้

1.1 พิธีกรรม

ความเชื่อเรื่องกลองปฐานั้นเป็นกลองที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของพิธีกรรมที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้นกลองปฐาจึงถูกจัดทำขึ้นอย่างพิถีพิถันในทุกขั้นตอน เช่น ในกระบวนการสร้างกลองปฐานั้นจะประกอบไปด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ มากมายดังต่อไปนี้

1.1.1 พิธีกรรมเกี่ยวกับการตัดไม้

พิธีกรรมในการตัดไม้นั้น ผู้นำชุมชนได้ให้คำสัมภาษณ์ระดับลึกตอนหนึ่ง

“... ในอดีตต้องทำพิธีบูชานางไม้หรือเทพารักษ์ก่อน โดยต้องมีการจัดเตรียมเครื่องสังเวยเทพยดา อันประกอบด้วยเหล้า 1 ไห ไก่คู่ ข้าวเหนียว 1 ปั้น ขนมต้ม ผลไม้ น้ำสะอาด และต้องมีการเตรียมสวดดอก (กรวยสำหรับใส่ดอกไม้รูปเทียน) อันประกอบด้วยดอกไม้ รูป 3 ดอก เทียน 1 เล่ม และข้าวดอก 1 หยิบมือ โดยเอาไปวางไว้ยังบริเวณโคนต้นไม้ จากนั้นจึงเริ่มพิธีกรรมการอัญเชิญเทพยดา นางไม้ โดยการสวดมนต์บทชุมนุมเทวดา...”

ในการกล่าวคำขอขมานั้น จะเป็นการกล่าวเพื่อขออนุญาตตัดต้นไม้ และจะนำไม้นั้นไปสร้างกลองเพื่อเป็นพุทธบูชาสำหรับใช้ในกิจกรรมทางศาสนา และขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้การตัดไม้และทำกลองสำเร็จลง ในการตัดไม้ของบางท้องถิ่นเชื่อว่าไม้ล้มไปในทางใดก็ให้เคลื่อนย้ายไม้ไปทางนั้นเพื่อกลับเข้าหมู่บ้าน

1.1.2 พิธีกรรมเกี่ยวกับการเลือกไม้สร้างกลองปฐา

ไม้ส่วนใหญ่ที่นิยมนำมาทำกลองปฐา ในอดีตนั้นพบว่านิยมใช้ไม้ประคู้ เมื่อพบลักษณะไม้ที่ต้องการแล้วก็จะกลับเข้ามาภายในหมู่บ้าน เพื่อที่จะทำการเตรียมตัวและจัดตั้งคณะที่จะเข้าไปทำการตัดไม้ ซึ่งเรียกตัวเองว่า คณะศรัทธาวัด..... ตามด้วยชื่อวัด โดยในการทำกิจกรรมงานใด ๆ ก็ตามในภาคเหนือนั้นจะพบว่าจะมีการจัดตั้งชื่อกลุ่มที่ทำงานนั้นว่า คณะศรัทธาแล้วจึงตามด้วยชื่อวัด นัยหนึ่งเพื่อเป็นการสร้างความเป็นสิริมงคลให้กับการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ และอีกนัยหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความศรัทธาของคนในชุมชนที่มีต่อวัดนั้นให้ชาวบ้านโดยทั่วไปได้รู้จัก ซึ่งคณะศรัทธาที่จะเดินทางเข้าไปตัดไม้มักประกอบด้วย พระสงฆ์ 1 รูป พ่อหนาน เป็นผู้อาวุโสที่ผ่านการบวชเรียนมาก่อน และดำรงตนเป็นพุทธมามกะที่ดี และสามารถท่องจำคาถาต่าง ๆ ได้ ในบางชุมชนพ่อหนานอาจเป็นมัททยกของวัดนั้น ๆ ก็ได้ โดยทำหน้าที่ด้านพิธีกรรมในระหว่างตัดไม้ จำนวน 1 คน สล่าทำกลอง เป็นนายช่างที่มีความรู้เรื่องของ

การสร้างกลอง เพื่อเลือกขนาดและช่วงปล้องของไม้ให้เหมาะสมกับการทำกลอง ในขณะหนึ่งอาจมีเพียงคนเดียวก็ได้ สล่าตัดไม้ เป็นช่างในหมู่บ้านที่มีความสามารถในการตัดต้นไม้ และชักลากต้นไม้ออกจากป่าซึ่งคนกลุ่มนี้จะเป็นแรงงานสำคัญในการตัดต้นไม้ ในบางคณะจะใช้สล่าตัดไม้จำนวน 3-5 คน

สาเหตุที่ต้องมีการนิมนต์พระสงฆ์เป็นผู้นำคณะสัทธิศาสดาเดินทางเข้าไปตัดไม้ในป่านั้นเพื่อต้องการความเป็นสิริมงคลในการประกอบกิจกรรมการตัดต้นไม้ เนื่องจากการเดินทางเข้าไปในป่า ซึ่งเต็มไปด้วยภัยอันตรายนานัปการ พระสงฆ์จะเป็นผู้ที่มีอำนาจแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สามารถคุ้มครองให้คณะปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลายได้ และอีกนัยหนึ่งเพื่อเป็นการลดความขัดแย้ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ทับซ้อนกับเขตป่าของอีกหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาได้ การที่พระสงฆ์เป็นผู้นำคณะนั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าไม้ที่ได้จะนำไปใช้ในทางศาสนาถือได้ว่าเป็นการทำบุญ

1.1.3 พิธีกรรมในการเลือกหนังสำหรับหุ้มกลอง

ในการการสร้างกลองปฐา 1 ชุดนั้น นอกเหนือจากการคัดสรรไม้ให้มีขนาดพอเหมาะพอดีกับสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างกลองคือพิธีกรรมความเชื่อในเรื่องการเลือกสรรหนังสัตว์สำหรับนำมาทำหน้ากลอง เพราะกลองถือได้ว่าเป็นส่วนกำเนิดของเสียงกลองปฐา ดังนั้นในขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างมาก หากเลือกหนังที่ไม่เหมาะสมตามหลักความเชื่อในท้องถิ่นแล้วจะนำพาซึ่งความไม่เป็นมงคลมาสู่หมู่บ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์ครูชาวบ้านคนหนึ่ง

“...หนังที่จะนำมาหุ้มหน้ากลองว่าจะต้องเป็นหนังสัตว์จำพวก หนังวัว หนังควาย ซึ่ง พบว่าถูกนำมาหุ้มหน้ากลองมากที่สุด หนังควาย มีความเชื่อว่าสามารถนำมาหุ้มหน้ากลองได้ จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า มีกลองปฐาหลายชุดใช้หนังควายหุ้มกลองถูกดับทั้ง 3 ใบแต่ไม่พบว่ามีผู้นำหนังควายมาหุ้มหน้ากลอง และ หนังวัว เดิมพบว่ามีไม่มากนัก แต่ปัจจุบันพบว่ามีการนำมาหุ้มหน้ากลองปฐามาก...”

สาเหตุที่นำ หนังควาย มาใช้หุ้มกลองปฐามากที่สุด เนื่องจากมีความทนทาน มีลักษณะเป็นผืนใหญ่และมีความเหนียว มีความคงทน ดังคำให้สัมภาษณ์ครูชาวบ้านคนหนึ่ง

“...ความแตกต่างระหว่างหนังวัวกับหนังควาย หนังวัวบางกว่าหนังควาย แต่เสียงก้องกว่า หนังควายเหนียว มีความคงทน เป็นผืนใหญ่ ปัจจุบันเป็นที่นิยม...”

ความเชื่อในเรื่องการเลือกหนังสำหรับหุ้มกลอง จัดได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ชาวบ้านให้ความสำคัญมากดังคำให้สัมภาษณ์ระดับลึกของครูชาวบ้าน

“...คนโบราณเป็นว่าถือ เป็นหื้อพ่อหื้อดี บ่ดีเอาหนังสือตัวผู้หุ้มหน้าหนึ่ง หนังสือเมื่อยหุ้มแหมหน้าหนึ่ง มันบ่ดี กลองจะบ่เป็นสิริมงคล...”

“...คนโบราณถือว่า ให้คู่ให้ดี อย่าเอาหนังสือตัวผู้มาหุ้มหน้ากลองด้านหนึ่ง แล้วเอาหนังสือตัวเมียมาหุ้มอีกด้านหนึ่ง มันไม่ดี กลองจะไม่เป็นมงคล...” ผู้ถอดข้อความ

ความเชื่อในเรื่องการเลือกหนังสือหุ้มหน้ากลอง โดยจะต้องไม่ใช่หนังสือประเภทเดียวกันแต่ต่างเพศกันมาหุ้มหน้ากลองใบเดียวกันนั้น ได้มีผู้อธิบายเรื่องแนวความเชื่อนี้ว่า คนล้านนาเชื่อกันว่าการเลือกหนังสือหุ้มกลองต้องได้จากวัวที่มีเพศเดียวกัน เพราะถ้าต่างเพศจะทำให้พระในวัดผดศีลข้อที่ 3 คือการห้ามผดลูกผดเมีย

1.1.4 พิธีกรรมในการสร้างกลอง

กรรมวิธีและลำดับขั้นตอนในการสร้างกลองบูชาในอดีตนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ชาวบ้านให้ความสำคัญมาก โดยในขั้นเริ่มแรกนั้นช่างทำกลองจะทำการตัดไม้ให้ได้ขนาดที่พอเหมาะกับความต้องการและ โฉลกของกลอง โดยในบางท้องถิ่นนั้นหากทางวัดเป็นหัวหน้าคณะในการจัดสร้างจะมีการเชิญพระสงฆ์จากวัดมาเป็นคนเริ่มในการเลื่อยไม้ก่อน จากนั้นจึงทำการเผาเนื้อไม้ภายนอกเพื่อทำการเจาะเนื้อไม้สร้างกลอง ซึ่งครูชาวบ้านได้อธิบายถึงเรื่องไม้ในการนำมาสร้างกลองบูชาภายในวัดในอดีตได้ว่าการสร้างตัวกลองหลวง (กลองใหญ่) นั้น มีความเชื่อในเรื่อง โฉลกกลองอันว่าด้วยขนาดของหน้ากลองหลวงในชุดกลองบูชา โดยมีความเชื่อที่ว่าขนาดของหน้ากลองหลวงในชุดของกลองบูชานั้นสามารถก่อให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นในชุมชนได้ และขนาดกลองนั้นเมื่อทำการคำนวณหาขนาดของหน้ากลองแล้วจะพบว่ากลองบูชาแต่ละใบนั้นจะมีชื่อเรียกประจำกลองชุด ซึ่งบุคคลผู้ใดจะสร้างกลองบูชา ให้ได้ลักษณะที่เป็นมงคลให้วัดเอาหน้ากลองได้ขนาดเท่าใดแล้ว ให้แบ่งเป็น 8 ส่วน ได้เท่าใดแล้ว เอา 3 คูณแล้วเอา 8 หาร ถ้าได้เศษท้ายดังนี้

เศษ 1 ชื่อว่า นันทเกรี ตีเมื่อใดเกิดปัตติยินดีแก่ผู้ที่ได้ยินเสียงกลองนั้น

เศษ 2 ชื่อว่า วิโยเกรี ตีเมื่อใดผู้ที่ได้ยินก็ไม่เกิดความยินดี

เศษ 3 ชื่อว่า เศษเกรี ตีเมื่อใดก็เกิดความชื่นชมยินดี

เศษ 4 ชื่อว่า มรณเกรี ตีเมื่อใดจิตใจไม่ชื่นชมยินดี

เศษ 5 ชื่อว่า รัชยเกรี ตีเมื่อใดใจกล้า ขอดังหน้าสาธารณ

เศษ 6 ชื่อว่า อุปทวเกรี ตีเมื่อใดยอมให้เกิดวิตกกังวล

เศษ 7 ชื่อว่า มังคลเกรี ตีเมื่อใดยอมทำให้หายทุกข์โศก เกิดปราโมทย์ยินดี

เศษ 8 ชื่อว่า โกรเกรี ตีเมื่อใดยอมให้โทษโกรธเคืองกัน

ภายหลังจากที่มีพิธีกรรมในการสร้างตัวกลองปูลาสำเร็จต้องตามลักษณะแล้ว จะมีพิธีกรรมที่สำคัญอีกพิธีกรรมหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของกลองปูลาและเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญในเรื่องของลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญของกลองปูลา นั่นคือพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องการบรรจุหัวใจกลองดังคำสอนของครูชาวบ้านที่

“เป็นกลองที่มีหัวใจกลอง กลองอื่นไม่มี ถือเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของกลองปูลาถือเป็นพิธีกรรมอีกประเภทหนึ่ง...”

หัวใจกลองในพิธีกรรมและความเชื่อการสร้างกลองปูลาที่กล่าวถึงนั้น จะมีส่วนประกอบหลักสำคัญที่บรรจุอยู่ภายในตัวกลองหลวงในชุดของกลองปูลา โดยหัวใจกลองในที่นี้คือผลไม้ที่บรรจุคาถา อาคม ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในชุมชนนั้นให้ความเชื่อว่าจะเป็นผลทางพุทธคุณเมื่อบรรจุไว้ในกลองปูลาและมรรคผลจะปรากฏก็ต่อเมื่อมีการบูชาและตีกลองปูลาชุดนี้ ดังคำให้สัมภาษณ์ครูชาวบ้านคนหนึ่ง

“...กลองปูลาทุกกลองมีชีวิต มีหัวใจแขวนอยู่ในตัวกลอง หัวใจกลองทำจาก น้ำเต้า หรือบ่าน้ำ ข้างในใส่คาถา บางแห่งใส่สิ่งของมีค่า บางแห่งใส่ด้าย เข็ม ที่ใส่ด้ายเพราะเพื่อมัดใจคนส่วนเข็มเพื่อให้คนที่ได้นั้นแล้วตั้งใจให้เข้ามาหา...”

1.1.5 พิธีกรรมเกี่ยวกับการหาวันหุ้มกลอง

ในการหาวันหุ้มกลองนั้นจะมีความเชื่อในการหาวันหุ้มกลองโดยมีตำนานที่กล่าวถึงเรื่องนี้ว่าเดือนดีหุ้มก่อน หุ้มเดือน 12 จักได้ลาภ หุ้มเดือน 1 เจ็บใจ หุ้มเดือน 2 มีเดชปราบแพะเขียด หุ้มเดือน 3 ไฟจักไหม้บ่ดี หุ้มเดือน 4 มีข้าวของสมบูรณ์ดี หุ้มเดือน 5 จักมีภัยเป็นทุกขภัยดี หุ้มเดือน 6 จักมีชัยยะมังคละดีแล หุ้มเดือน 8 จักจำเริญ มีสุข หุ้มเดือน 9 จักเป็นทุกข์ร้อนชั่วบ่ดี หุ้มเดือน 10 จักจำเริญข้าวของมากนัถ หุ้มเดือน 11 เสี่ยงกลองเทิงทีกที่ไควนาสวายที่ใดเป็นดีมีร้าง มั่งมูลทุนแล หุ้มเดือนขึ้นจึงดีแล เดือนลงบ่ดีอย่าหุ้มเนื้อ เมื่อจักหุ้มหื้อแปลงเครื่องตั้งบูชาเบ็ญหมื่น หมากหมื่น ข้าวบุงหนึ่ง สารพันหนึ่ง แผ่นขาวราหนึ่ง ข้าวต้มข้าวหนม ข้าวหมกข้าวมัน เครื่องกาดของดี ดอกไม้รูปเทียน คาหื้อพร้อมชุดกันแล้ว เยี่ยงได้ จึงดีแล

จากเอกสารเรื่องคาถาและพิธีกรรมในการหุ้มหนังหน้ากลอง จะพบว่ามีเดือนที่สามารถทำการหุ้มหนังหน้ากลองแล้วเป็นมงคล โดยทำการหุ้มหนังหน้ากลองในเดือนในช่วงเวลาหรือวันที่เป็นข้างขึ้น (เดือนขึ้น) และไม่ทำการหุ้มหนังหน้ากลองในวันที่ข้างแรม (เดือนลง) โดยเด็ดขาด

1.2 ศาสนา

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมล้านนา ผู้วิจัยพบว่าตำนานเรื่องกลองปูลานั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ตำนานเป็นตำนานเรื่องยัภย์คาพิภย์กับนางคำก่อง ซึ่งตำนานหนึ่งเป็น

เรื่องราวที่เล่าขานถึงความเป็นมาของกลองปฐา โดยตำนานเรื่องนี้กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับกำเนิดของกลองปฐาโดยมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวความเชื่อเรื่องเทพเจ้า ยักษ์ และความชั่วร้ายรวมถึงเป็นการนำแนวคิดของตำนานพื้นบ้านผนวกเข้ากับหลักกรรมทางศาสนาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ระดับลึกของครูชาวบ้านท่านหนึ่ง

ตำนานที่หนึ่ง “...ในสมัยก่อน มียักษ์คนหนึ่ง เป็นยักษ์ที่ชอบกินเนื้อมนุษย์ ยักษ์คนนี้จะลงมากินเนื้อมนุษย์บนโลกทุก ๆ 7 วัน สร้างความเดือดร้อนและความหวาดกลัวให้กับผู้คนเป็นอย่างมาก ชาวบ้านจึงพากันสวดมนต์ อ้อนวอนต่อเทวดาให้มาช่วยปราบยักษ์คนนี้ เมื่อพระอินทร์ทราบเรื่องจึงได้ลงมาจากสวรรค์โดยเนรมิตกลองให้ชุดหนึ่ง มีกลองใหญ่ 1 ใบและกลองเล็ก 3 ใบ โดยสลักคำว่า วะ ซึ่งมีลักษณะเป็นวงกลมไว้ภายในกลอง แล้วบอกชาวบ้านว่าให้ตีกลองนี้เวลาที่ยักษ์คนนั้นลงมากินคน โดยต้องตีให้ครบทั้ง 4 ใบครบเมื่อครบ 7 วันยักษ์ก็ลงมาเพื่อจะกินมนุษย์เหมือนเช่นทุกครั้ง ชาวบ้านจึงพากันตีกลองเพื่อขับไล่ยักษ์คังกระหิม ไปทั่วทั้งหมู่บ้าน จนยักษ์ทนเสียงกลองไม่ไหวจึงหนีกลับไปและไม่ลงมากินเนื้อมนุษย์อีกเลย

ตำนานที่สอง “...ตำนานเรื่องยักษ์ดาตีพิชกับนางคำก่องเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับยักษ์คนหนึ่งซึ่งมีลักษณะ คล้ายคลึงกับตำนานกลองในข้างต้น แต่มีการอธิบายรายละเอียดและสร้างเรื่องราวที่มีความชัดเจนมากขึ้น โดยตำนานกล่าวว่าในสมัยก่อน มียักษ์คนหนึ่งมีดาตีพิช ยักษ์คนนี้จะลงมากินเนื้อมนุษย์ในโลกมนุษย์ทุก ๆ 7 วัน โดยเฉพาะผู้หญิง จนเดือดร้อนกันไปทั่วทั้งเมือง ผู้หญิงในเมืองจะหลบหนีไปอยู่เมืองอื่น เมื่อครบ 7 วันยักษ์ดาตีพิชก็ลงมากินคนตามปกติ แต่ก็ไม่สามารถหาผู้หญิงได้สักคน จนมาพบกับนางคำก่อง ซึ่งไม่ได้หลบหนีไปอยู่ที่อื่นเพราะต้องดูแลพ่อที่ป่วยอยู่ นางคำก่องจึงต้องรองกับยักษ์ดาตีพิชว่าดูแลพ่อนางให้หายป่วยก่อน หากครบ 7 วันแล้วยักษ์ดาตีพิชลงมา ยังโลกมนุษย์ก็ยังสามารถหานางเจอโดยที่นางจะไม่หนีออกไปนอกเมือง นางจะยอมให้กินแต่โดยดีแต่หากยักษ์ดาตีพิชหานางไม่พบก็ขอให้ยักษ์ดาตีพิชอย่าได้ลงมากินมนุษย์ที่เมืองของนางอีกต่อไป ยักษ์ดาตีพิชล้าพองด้วยว่าตนเองเป็นยักษ์ที่มีดาวิเศษสามารถรู้ทุกสิ่งและยักษ์ดาตีพิชเห็นนางคำก่องเป็นคนกตัญญูจึงตอบตกลงและกลับเมืองยักษ์ไป นางคำก่องจึงพยาบาลพ่อจนหายป่วย เมื่อครบ 7 วันแล้วพระอินทร์ทราบเรื่องจึงเนรมิตกลองใบใหญ่มาให้ นางคำก่องและบอกให้นางคำก่องเข้าไปซ่อนในกลองเวลาที่ยักษ์ดาตีพิชมาเพราะ ในกลองนี้ได้บรรจุคาถาไว้ทำให้ไม่มีใครสามารถมองเห็นได้ ครั้นถึงเวลายักษ์ดาตีพิชก็ลงมา ยังโลกและตามหานางคำก่องทั่วทั้งเมืองแต่หาเท่าไรก็ไม่พบ จนในที่สุดยักษ์ดาตีพิชก็หมดแรงตามหาจึงกลับไปยังเมืองยักษ์และไม่กลับมา ยังโลกมนุษย์อีกเลย ชาวบ้านจึงพากันชกกลองนั้นดังไว้บูชาเป็นมงคลของเมืองตลอดมา...”

กลองปูลานันมีความสัมพันธ์กับแนวคิดดังกล่าวเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากความเชื่อเรื่องขององค์ประกอบกลองคังที่กล่าวมาข้างต้น แนวความเชื่อเรื่องกลองปูลานันเป็นกลองที่แสดงสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาอีกประการหนึ่งคือแนวความเชื่อเรื่องพระรัตนตรัย ครูชาวบ้านได้กล่าวกับผู้วิจัยถึงเรื่องการผูกกลองปูลาที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนาไว้ดังคำสนทนากลุ่มที่ว่า

“...กลองปูลาเป็นปริศนาธรรม กลอง 3 ใบ มันก็คือพุทธศาสนา กลอง 3 ใบ ก็คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์...”

2. การรวมกลุ่ม

หลังจากที่มีการสร้างกลองปูลาทั้งชุดเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะนำกลองปูลาที่สร้างไปตั้งไว้บริเวณนอกวัดเพื่อเป็นการบอกบุญให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านให้รับทราบว่าจะมีการถวายกลองปูลาเพื่อมอบให้เป็นสมบัติของวัด การสร้างกลองปูลา 1 ชุดในอดีต มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยทรัพย์ดิน เงินทองจำนวนมากและการร่วมแรงร่วมใจของคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านไม่สามารถที่จะหาเงินจำนวนมากมาซื้อได้ จึงต้องร่วมกันใช้แรงงานคนในหมู่บ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์ระดับลึกของครูชาวบ้านคนหนึ่ง

“...พิธีกรรมการถวายกลองปูลาเป็นพิธีกรรมถวายกลองจะแบ่งคนที่เข้าร่วมงานออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้เฒ่า ผู้แก่และผู้ทรงศีล อีกฝ่ายจะเป็นกลุ่มหนุ่มสาวภายในหมู่บ้าน พิธีกรรมนี้ผู้ที่มียาอายุต่ำกว่า 50 ปีจะไม่สามารถอยู่ภายในวัดได้ แต่ต้องอยู่ในขบวนแห่กลองปูลาโดยให้ทำการแห่กลองปูลาไปรอบหมู่บ้านและแห่วนรอบวัดจำนวน 3 รอบแล้วมาหยุดที่ปากประตูของวัด โดยที่บริเวณปากประตูวัดนั้นจะมีกลุ่มผู้เฒ่า ผู้แก่และพระสงฆ์จะอยู่ภายในวัดเพื่อเตรียมต้อนรับขบวนแห่กลองปูลา โดยประตูทุกบานของวัดจะถูกปิดทุกบานยกเว้นที่จะนำกลองปูลาเข้ามาในวัด โดยกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านคอยกันไม่ให้ขบวนแห่เข้ามายังบริเวณภายในวัด กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่จะแต่งตั้งตัวแทนซักถามกลุ่มคนหนุ่มสาวที่แห่กลองมาถึงวัดอุปสงค์ในการนำกลองปูลานี้เข้ามาในวัด จากนั้นตัวแทนกลุ่มคนหนุ่มสาวก็จะทำการตอบถึงวัตถุประสงค์ของการนำกลองปูลาชุดนี้มาไว้ในวัด โดยจะมีคำถามที่ตกทอดกันมาเป็นคำราที่ยอมรับนับถือกันภายในหมู่บ้าน...”

จากนั้นขบวนแห่กลองปูลาจะเคลื่อนเข้ามาภายในวัดและทำทักษิณาวรรตรอบพระอุโบสถ แล้วจึงอัญเชิญกลองขึ้นตั้งบนค้ำกลอง โดยการวางกลองนั้นต้องยึดตามคำราที่ระบุไว้ว่าห้ามหันด้านยาวขวางไปทางตะวันตกและตะวันออก เพราะเป็นทิศที่ถือว่าร้อน คนในชุมชนจะอยู่อย่างไม่สงบสุข จะต้องหันด้านยาวของกลองไปทางทิศใต้และทิศเหนือเพื่อที่ชุมชนจะได้ร่มเย็น หลังจากให้นำกลองเข้ามาอยู่ภายในค้ำกลองในหอกลองแล้วก็มีพิธีกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งอีกคือการตีเอาฤกษ์เอาชัยและเพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลให้กับวัดและหมู่บ้าน ซึ่งโดยทั่วไปจะมีการตีทั้งหมด 7 ครั้ง ในการตีกลองจะนับจำนวนที่ตี ดังคำให้สัมภาษณ์ครูชาวบ้านท่านหนึ่ง

“...ครั้งที่ 1 คือเพื่อกันผีร้าย มิให้ภูตผีปีศาจมารบกวนชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลาย ครั้งที่ 2 คือเพื่อให้การทำนา การเพาะปลูกพืชผลทางเกษตรของชาวบ้านได้ผลดี ครั้งที่ 3 คือเพื่อให้พระอินทร์ พระพรหมได้รับรู้ว่าชาวบ้านมีจิตศรัทธา ใจบุญสุนทาน ครั้งที่ 4 คือเพื่อชนะพองภัยและมารร้ายต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการสะเดาะเคราะห์ร้าย ครั้งที่ 5 คือเพื่อให้โรคภัยไข้เจ็บมลายหายไป ครั้งที่ 6 คือเพื่อให้ชาวบ้านมีโชคมีลาภ มีทรัพย์สินแก้วแหวนเงินทองมากมาย ครั้งที่ 7 คือเพื่อให้มีวัวควาย มีรถรามามากมายก่ายกอง ให้เหมือนกับเสียงกลองที่ดังก้องกังวานไปทั่ว...”

จะเห็นได้ว่ากลองปฐาเป็นกลองที่แสดงถึงการรวมจิตใจของชาวบ้านทั้งในแง่ของสังคมและตัวบุคคล ในแง่ของสังคมแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่ม การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เสียงของกลองปฐามีผลต่อพฤติกรรมของคนในชุมชน ในแง่ของตัวบุคคลนั้นกลองปฐา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้มีจิตใจดี มีสมาธิ ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ตีกลองปฐาในชุมชนว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี ดำรงตนอยู่ศีลธรรมอันดี โดยทั่วไปคนตีกลองปฐามักเป็นเพศชาย กลองปฐาก่อให้เกิดคุณค่าทั้งในด้านร่างกาย คุณค่าด้านจิตใจ และคุณค่าทางสังคม ดังนี้

2.1 คุณค่าทางด้านจิตใจ

กลองปฐา มีบทบาทต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมที่สำคัญต่อชุมชน เป็นการดีเพื่อให้อาณัติสัญญาณภายในชุมชน หรือดีเพื่อเป็นแจ้งข่าว ทางด้านศาสนา เป็นการดีเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ จากการศึกษพบว่า บทบาทหน้าที่ของกลองปฐาในสังคมล้านนาปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการดีเพื่อการแสดงและการสร้างความบันเทิง คุณค่าทางด้านจิตใจในปัจจุบันคือ การรู้สึภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังคำให้สัมภาษณ์ของนักเรียน

“... กลองปฐาเป็นกลองที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนา เวลาผมไปแสดงที่ไหนก็ภูมิใจว่าได้นำวัฒนธรรมของล้านนาไปแสดงให้คนอื่นเขารู้จัก...”

คุณค่าทางด้านจิตใจที่พบนั้น เป็นคุณค่าที่แสดงถึงความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นก่อให้เกิดความรักในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทำให้ผู้เรียนได้รู้ถึงคุณค่าและสนใจที่จะรับการถ่ายทอดในแขนงวิชาอื่น ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ของนักเรียน

“...พอมารเรียนกลอง ผมก็ชอบและเริ่มสนใจที่จะเรียนพวกวัฒนธรรมพื้นบ้านอีกหลายอย่าง ตอนนี้นี้ก็เลยมาเรียนพวกฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิงด้วย...”

2.2 คุณค่าทางด้านร่างกาย

ในการรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาในปัจจุบันนั้น พบว่ามีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องท่าทางประกอบการดีเพื่อใช้ในการแสดง การถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านท่าทาง

ประกอบนี้เป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกายของผู้รับการถ่ายทอดให้ได้เคลื่อนไหวในท่าทางต่าง ๆ ประกอบกับการฝึกในการใช้กำลังแขนในการตีกลองปฐาในทำนองต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนมีสภาพร่างกายที่แข็งแรง และมีความคล่องแคล่วว่องไวมากขึ้น และจากการศึกษาในเรื่องการบรรเลงกลองปฐาในทำนองต่าง ๆ นั้นพบว่าส่งผลให้ผู้เรียนมีสุขภาพกายที่ดีขึ้นอีกด้วย ดังคำสนทนากลุ่มตอนหนึ่ง

“... มาตีกลองนี้เหมือนผมได้ออกกำลังกาย เพราะครูเขาให้ใส่ท่าทางในการตีเข้าไปด้วย ตีไปโยกไป ตอนแรกก็สนุก แต่ตอนหลังรู้สึกว่าร่ากายมันกระฉับกระเฉงขึ้น ได้เหงื่อ นอนหลับสบายขึ้นและเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกแนวทางหนึ่งด้วย ... ”

2.3 คุณค่าทางด้านสังคม

กลองปฐา ได้เปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ไปจากเดิม เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของชุมชน คุณค่าทางด้านสังคมของวัฒนธรรมกลองปฐาในปัจจุบันถูกนำมาใช้เพื่อเป็นการแสดงทางด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ทำให้คุณค่าของวัฒนธรรมกลองปฐาที่แสดงถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา เอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมในสังคมล้านนาที่ผูกติดกับเรื่องของพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนาที่สืบทอดกันมายาวนานหายไป แต่รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านในชุมชนที่เป็นลักษณะของการร่วมมือร่วมใจกัน เช่น การร่วมมือกับการบริจาคทุนทรัพย์และแรงกายในการสร้างกลองปฐาถวายวัดในชุมชน การร่วมบริจาคทรัพย์ เพื่อสนับสนุนการแสดงกลองปฐา เพื่อการแข่งขันตีกลองปฐาในระดับอำเภอและระดับจังหวัด วัฒนธรรมกลองปฐาเป็นวัฒนธรรมที่รวบรวมคนภายในให้เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี อันเนื่องมาจากความเชื่อดั้งเดิมที่ว่า การสร้างบุญในการถวายกลองหรือการสร้างกลองนั้นต้องอาศัยแรงบุญจากหลายคน จึงทำให้กิจกรรมที่มีวัฒนธรรมกลองปฐาเป็นสื่อ นั้น จึงเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านในแต่ละชุมชนให้ความสนใจและเข้าร่วมสม่ำเสมอ ดังคำสนทนากลุ่มตอนหนึ่ง

“...เวลาเลิกไปแข่งขันที่อื่นพวกเราจะตามไปเชียร์ให้กำลังใจจะนำข้าวปลาอาหารน้ำดื่มไปด้วย ช่วยกันคนละไม้คนละมือ มันเป็นความภูมิใจอย่างหนึ่งที่เราได้ดูแลส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นทางอ้อมอีกทางหนึ่งด้วย...”

กลองปฐานั้นเป็นกลองที่มีบทบาทในสังคมที่ค่อนข้างชัดเจนว่าเป็นกลองที่มีการใช้การสื่อสารภายในชุมชน โดยกลองปฐาทำหน้าที่เหมือนกระบอกเสียงของชุมชนว่ามีเหตุการณ์อะไรจะเกิดขึ้นภายในชุมชน เช่น การเรียกประชุม หรือกำหนดงานบุญ เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือเพื่อการรณรงค์ เป็นต้น โดยกลองปฐาจะทำหน้าที่ในการนำสารที่ต้องการสื่อสารไปยังชาวบ้าน ได้แก่ การบอกบุญ หรือการอ้อนวอนขอทาน หรือเป็นเครื่องมือในการประกอบศาสนกิจ

ในทางพระศาสนา จากวัตถุประสงค์ในการใช้กลองปฐาคังกล่าวแล้ว จะพบว่ากลองปฐานั้นมีความเชื่อเรื่องช่วงเวลาในการตีกลองปฐา หากเป็นการตีเพื่อบอกเตือนภัยเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้น กลองปฐาจะเปรียบเสมือนกระบอกเสียงของชุมชน เพื่อให้เตรียมรับกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นดังคำกล่าว

“...หากมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น โดยไม่มีการนัดหมาย หรือ เป็นเหตุการณ์ที่ร้ายแล้ว จะพบว่ากลองปฐานั้นสามารถตี ณ ช่วงเวลาใดก็ได้ เพื่อเป็นการเตือนภัยหรือบอกเหตุให้ชาวบ้านได้รับรู้โดยการตีในลักษณะนี้สามารถตีได้ทุกช่วงเวลาไม่ว่าได้ว่าเป็นการฝึกหัดการปฏิบัติแต่อย่างใด หากเป็นการตีเพื่อเป็นการสื่อสารทางศาสนาและพิธีกรรมแล้ว จะพบว่ากลองปฐานั้นจะนิยมตีในช่วงเวลาพลบค่ำ โดยจะเป็นการตีเพื่อแจ้งให้ทราบว่าจะมีพิธีกรรมหรือศาสนกิจอะไรที่จะเกิดขึ้นในตอนรุ่งเช้าของวันต่อไป...”

3. ความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมกลองปฐาในปัจจุบันนั้นถือได้ว่า เป็นช่วงระยะเวลาของการฟื้นฟูวัฒนธรรมกลองปฐาให้กลับมาดำรงอยู่ในสังคมล้านนา จากแนวความคิดและวิธีการดำเนินการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูกลองปฐา ทำให้ปัจจุบันวัฒนธรรมกลองปฐามีบทบาทในสังคมล้านนาอีกครั้ง จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม และชุมชนบ้านยางฮ้อยได้มีการนำเอาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ควรค่าแก่การหวงแหน ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลและนำเสนอการแสดงการตีกลองปฐา ในการดำเนินการของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูกลองปฐา ได้ส่งผลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความตระหนักและให้ความสนใจที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมกลองปฐา โดยได้ทำการเผยแพร่ข้อมูลและมีการฝึกอบรมการตีกลองปฐาให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านยางฮ้อย ทำให้เด็กภายในชุมชนได้รับรู้และมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงเรื่องราววัฒนธรรมกลองปฐาและอยากที่จะทำการบรรเลงกลองปฐาเพื่อนำมาใช้ในการแสดงต่าง ๆ และเนื่องจากกลองปฐามีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีต่อชุมชนได้แก่ คุณค่าทางศาสนาและความเชื่อและการเป็นที่พึ่งทางใจ คุณค่าที่ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตน เช่น สอนให้เป็นผู้ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม สอนให้เป็นผู้รู้จักสามัคคี สอนให้มีความกตัญญูคุณเวทิต่อผู้มีพระคุณ สอนให้เป็นผู้ที่รู้จักความอดทน อดกลั้น ตลอดจนมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคม วิถีชีวิต และระบบคิดของคนล้านนาในอดีต เป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมมีความต้องการที่จะรักษาไว้ให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน ดังคำกล่าวของครูชาวบ้านคอนหนึ่ง

“...เสียงกลองปฐา คือชีวิตและจิตใจ เกิดความรู้สึกหวงแหน เพราะเป็นสิ่งที่มีความค่ายิ่ง เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สร้างความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของ...”

ดังคำสัมภาษณ์ของนักเรียนที่

“...เริ่มเรียนตีกลองใหม่ ๆ ยังไม่เกิดทักษะ นานนานไปเกิดทักษะ ตั้งแต่ การจับไม้ การเคาะจังหวะ การไล่เสียงลูกคู่บ การตีไล่ทำนองเพลง การบรรเลง การประสมวง ทำให้มีความรู้สึก ว่ากลองปฐาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ดูเหมือนว่ากลองปฐานั้นมีชีวิต ยิ่งตีก็ยิ่งเกิดความผูกพัน...”

สถานที่ที่ใช้ประกอบกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นที่วัดที่บ้านของครูชาวบ้านและที่โรงเรียน เวียงตาลพิทยาคม เท่าที่ประเมินดูแล้วตีกลองปฐาที่โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม จะมีความสะดวก ที่สุด ดังคำกล่าวของครูชาวบ้านคนหนึ่ง

“...สถานที่ที่ใช้ประกอบการตีกลองปฐาที่สะดวกที่สุดเห็นจะหนีไม่พ้น ดิถีโรงเรียน เวียงตาลพิทยาคม เนื่องจากเสียงที่ดังนั้นมันดังถึง เหมือนถูกสะกดจิต โดยเฉพาะบริเวณใต้ถุน อาคาร เมื่อบูรณาการการตีกลองร่วมกับการฟ้อนพื้นเมือง การแสดงดนตรีพื้นเมือง เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเสียงดัง กังวาน มีเสน่ห์ เกิดความรัก ความรู้สึกเป็นเจ้าของภูมิปัญญา ขึ้นมาทุกที...”

4. การถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูชาวบ้านสู่นักเรียน

จากการทำการศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาใน ชุมชนบ้านยางอ้อยมีทั้งประชาชนที่สนใจทั่วไปและเยาวชนที่มีความสนใจในเรื่องวัฒนธรรมกลอง ปฐา โดยเฉพาะในด้านการบรรเลงกลองปฐา ผู้ได้รับการถ่ายทอดส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่สนใจ เรื่องการบรรเลงกลองปฐา กระบวนการในการเข้ารับการถ่ายทอดมี 2 ลักษณะคือ 1) เยาวชนที่ ได้รับการคัดสรรจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูกลองปฐาจากสภาวัฒนธรรมตำบล โดยทาง โครงการจะเป็นผู้คัดสรรจากเยาวชนที่สนใจให้เข้ารับการถ่ายทอด 2) ผู้ที่สนใจเข้ารับการถ่ายทอด วัฒนธรรมกลองปฐาด้วยตนเอง จากการศึกษาพบว่าผู้ที่เข้ารับการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาใน ชุมชนบ้านยางอ้อยในปัจจุบันนั้นยังคงมีคุณสมบัติคือเป็นชาย ไม่จำกัดอายุ

4.1 ความรู้ที่ถ่ายทอด

ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาในชุมชนบ้านยางอ้อยในปัจจุบันพบว่าองค์ ความรู้ที่ทำการถ่ายทอดนั้น จะทำการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการบรรเลงกลองปฐาในทำนองเพลง ต่าง ๆ สาเหตุสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาในปัจจุบันต้องการเน้นผลิตคนที่สามารถ บรรเลงกลองปฐาในทำนองเพลงต่าง ๆ ได้เช่น ทำนองเพลงพุทธบูชา ทำนองสาวเก็บผัก เป็นต้น เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของกลองปฐาเปลี่ยนไป ทำให้บทบาทหน้าที่ทางสังคมและพิธีกรรมถูกลด บทบาทหน้าที่ไปด้วยส่งผลให้บทบาททางด้านแสดงและการบันเทิงกลายมาเป็นบทบาทหน้าที่ หลักของวัฒนธรรมกลองปฐาในปัจจุบัน

4.2 วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้

ในกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาในปัจจุบันการถ่ายทอดจะให้ความสำคัญกับเรื่องการบรรเลงกลองในทำนองต่าง ๆ เพื่อต้องการให้ผู้เรียนนั้นสามารถที่จะทำการบรรเลงกลองปฐาได้ อันเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูกลองปฐาในชุมชนบ้านยางอ้อยต้องการผลิตผู้ที่สามารถตีกลองปฐาในทำนองต่าง ๆ เพื่อใช้ในการแข่งขันประจำปีซึ่งถือได้ว่าเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของโครงการดังกล่าว ดังนั้นกระบวนการในการถ่ายทอดวัฒนธรรม กลองปฐาในชุมชนบ้านยางอ้อย มีขั้นตอนคือ การเสาะหาและรับสมัครผู้สนใจเข้ารับการถ่ายทอดในกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาในชุมชนบ้านยางอ้อยในปัจจุบันนั้นอยู่ภายใต้โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูกลองปฐาในชุมชนบ้านยางอ้อย ซึ่งโครงการนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือของชุมชนบ้านยางอ้อย สมาคมวัฒนธรรมตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม ดังคำสัมภาษณ์ระดับลึกของครูชาวบ้านคนหนึ่ง

“...ในการฝึกตีกลองนั้นผมจะใช้วิธีการที่เรียกว่าทำให้ดูเลยโดยดีให้ดูให้นักเรียนเกิดความจำลักษณะการตีกลอง แล้วนักเรียนลองตีและฟังไปพร้อมกัน ลักษณะท่าทางก็เหมือนกันผมจะทำให้ดูเพื่อให้นักเรียนเกิดความจำ ถ้ามีข้อสงสัยผมจะกลับไปดีให้ดูอีกครั้ง นักเรียนก็จะเริ่มจำและซึมซับเข้าไปเอง...”

กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐา การฝึกไล่ทำนองเพลงกลองปฐาถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่ใช้ระยะเวลาในการถ่ายทอดมากที่สุด อันเนื่องมาจากการไล่เสียงกลองในทำนองต่าง ๆ ที่เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ โดยเมื่อครูทำการคัดแยกศิษย์ที่จะทำการถ่ายทอดในเรื่องการบรรเลงกลองปฐาในทำนองต่าง ๆ ได้แล้ว ครูจะทำการถ่ายทอดความรู้ในทำนองเพลงต่าง ๆ โดยเริ่มจากทำนองสาวเก็บผักและทำนองออกศึก (สะบัดชัย) ซึ่งเป็นทำนองที่สำคัญและเป็นทำนองที่ใช้เป็นหลักในการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาในปัจจุบัน โดยครูจะทำการสอนให้ศิษย์จำลักษณะจังหวะการบรรเลงผ่านบทกลอนเพื่อให้ผู้เรียนได้จดจำและสามารถบรรเลงเพลงได้ง่ายขึ้น หลังจากนั้นจะทำการถ่ายทอดทำนองเพลงอื่น ๆ ต่อไป การประสมวงและฝึกลีลาในการบรรเลงหลังจากที่ผู้รับการถ่ายทอดสามารถบรรเลงทำนองเพลงต่าง ๆ ได้คล่องแล้ว ครูผู้ทำการถ่ายทอดก็จะเริ่มสอนลีลาท่าทางประกอบการตีกลองปฐาเพื่อให้มีความสวยงามเวลาแสดงหรือเวลาที่ทำการแข่งขัน ซึ่งการสอนลีลาท่าทางประกอบการตีนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เนื่องจากในอดีตนั้นเวลาบรรเลงกลองปฐาจะไม่มีลีลาท่าทาง ในปัจจุบันการตีกลองปฐาได้ให้ความสำคัญกับการแสดงและเพื่อความบันเทิง จึงมีแนวคิดในการนำท่าทางมาประกอบการบรรเลงกลองปฐาเพื่อให้รูปแบบการแสดงดูสวยงามมากขึ้น ดังคำสนทนากลุ่มคนคนหนึ่ง

“...ปัจจุบันมีการนำสื่อ ซอซิ่ง เข้ามาประกอบการแสดงกลองปฐา มีการนำเพื่อน เล็บ ฟอนเจิง เข้ามาประกอบการแสดงในการตีกลองปฐา อาจจะพูดได้ว่าไม่ใช่การตีกลองปฐาแค่ เป็นการแสดงกลองปฐาประยุกต์เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความสนุกสนานในการตีกลองปฐาและ เป็นที่สนใจแก่ชุมชนทั่วไปด้วย...”

กระบวนการในการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาในปัจจุบันพบว่าเป็นกระบวนการที่ แตกต่างไปจากเดิมในอดีต โดยกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาในปัจจุบันให้ ความสำคัญกับเรื่อง การบรรเลงกลองปฐา เพื่อประกอบการแสดงและเพื่อความบันเทิง

บทบาทของครูชาวบ้านต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ครูชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านยางอ้อย ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมี หลายท่าน ที่เด่น ๆ เช่น ครูภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม เป็นเพศชาย อายุ 65 ปี เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถด้านพิธีกรรมทางศาสนา เป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องพิธีกรรมมาตั้งแต่เด็ก มีวิธีการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้ผู้สนใจโดยการทำให้ดูและฝึกทำด้วยตนเอง ครูภูมิปัญญาด้านภาษาล้านนา เป็นเพศชายอายุ 70 ปี เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถด้านภาษาล้านนา เป็นผู้ที่มีได้รับการ ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นพ่อ มีวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้ผู้สนใจโดยการทำให้ดูและฝึกทำ ด้วยตนเอง ครูภูมิปัญญาด้านการฟ้อนเจิง และด้านการฟ้อนดาบ เป็นเพศชาย อายุ 39 ปี เป็น บุคคลที่มีความรู้ และได้เรียนรู้มาตั้งแต่สมัยบวชเรียนเป็นเณร เป็นครูชาวบ้านคนเดียวกับกับครู ชาวบ้านที่ทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การตีกลองปฐา มีวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้ผู้ ที่สนใจโดยการทำให้ดู จดและจำและฝึกทำด้วยตนเอง

มูลเหตุที่เป็นที่มาของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูชาวบ้านพบว่า มีมูลเหตุมา จากความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความคิดว่าควรทำการ ถ่ายทอดให้เยาวชนหรือผู้สนใจเพื่อเป็นการสืบทอดต่อไปเพื่อให้เกิดความรักและหวงแหนใน ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลัวว่าจะสูญหายถ้าไม่ได้ถ่ายทอดให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบทอด

ในส่วนของภูมิปัญญาด้านการตีกลองปฐานั้น ชุมชนบ้านยางอ้อยมีครูชาวบ้านที่มี ความสามารถในการถ่ายทอดการตีกลองปฐาได้ในปัจจุบันมีอยู่ 2 ท่านคือครูแก้ว ธรรมใจ อายุ 70 ปีและครูวิชญกรณ์ ใจดี อายุ 39 ปี ซึ่งมีกระบวนการถ่ายทอดคือ ตีให้ดู จำให้ได้ จดบันทึกไว้ และฝึกตีเอง ดังคำสัมภาษณ์ครูชาวบ้าน

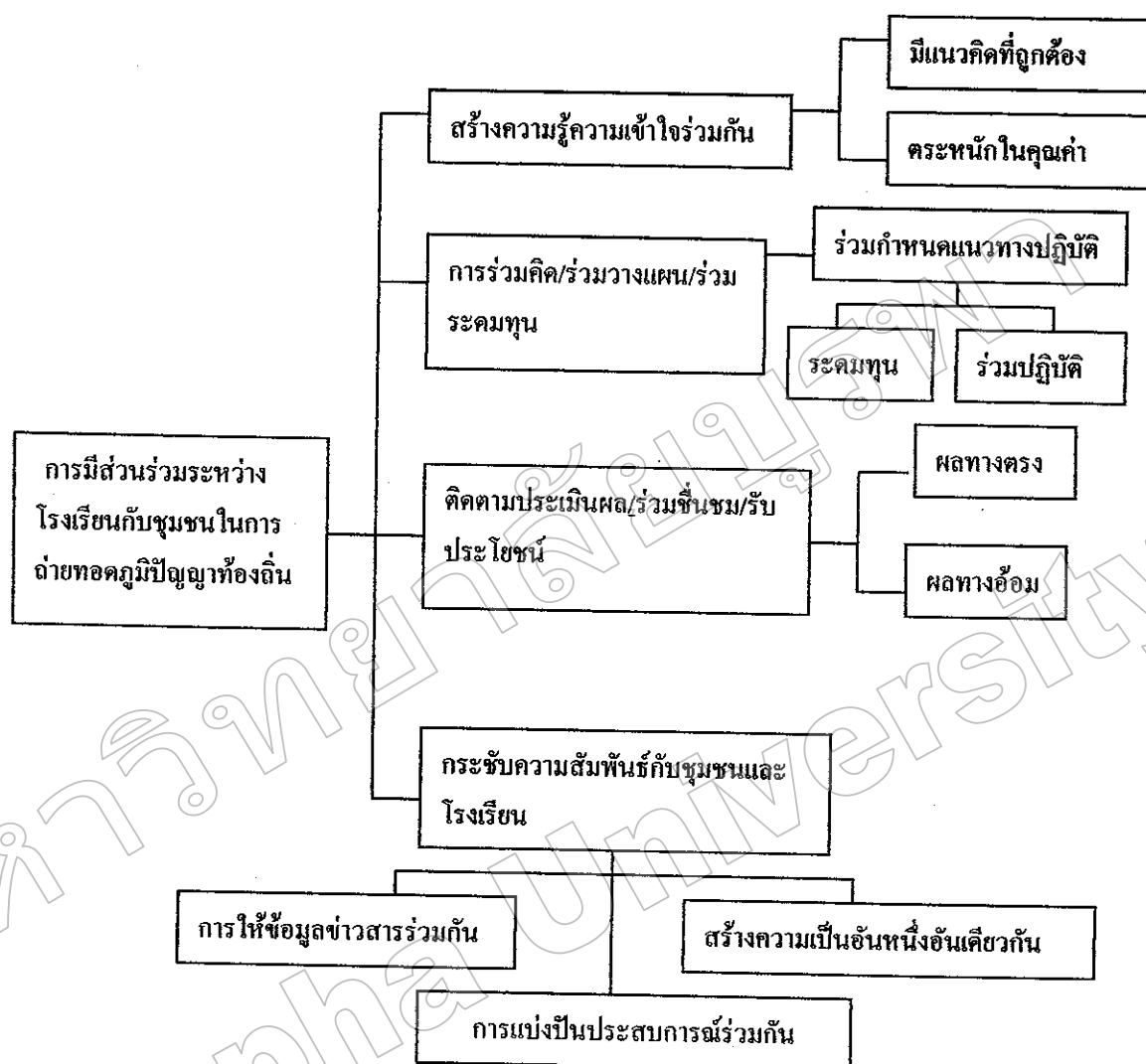
“...การสอนให้นักเรียนตีเป็นนั่น คือทำให้ดู จำ จด และทำเอง...”

เนื่องจากกลองปฐาทรงคุณค่าต่อวิถีชีวิต มีคุณค่าทางด้านความเชื่อทางศาสนาและเป็นที่ พึ่งทางใจ คุณค่าทางจิตใจที่ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตน คุณค่าที่สำคัญของกลองปฐาในด้าน

จิตใจที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนานั้นจึงเป็นการกล่อมเกลาจิตใจของผู้คนให้ดำรงรักษา ศีลธรรมและประพฤติตนให้ถูกต้องตามหลักศาสนา คุณค่าทางศาสนาวัฒนธรรม กลองปูจานั้น เป็นวัฒนธรรมที่ผูกติดกับความเชื่อเรื่องศาสนา ดังนั้นในการถ่ายทอดจึงได้ปลูกฝังจิตวิญญาณและ จริยธรรมให้ผู้เรียนได้รับรู้และฝึกปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม

การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเมื่อ ตั้งครรภ์แล้วพบว่า มีขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญา การดี กลองปูจา ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมระดมทุน การร่วมลงมือทำ ติดตามประเมินผล ร่วมชื่นชมและรับประโยชน์ร่วมกัน และสร้างความสัมพันธ์ ชุมชน ซึ่งสรุปตามแผนภาพที่ 8 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 8 แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงของการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวม

การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีผลของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นคือ เกิดมีความตระหนักที่จะทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าว ซึ่งคนโดยทั่วไปที่เกี่ยวข้องสภาพแวดล้อมทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ในสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ และพบว่า มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงความร่วมมือของชุมชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อนข้างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมืออีกหลายประการทั้งการให้ความสำคัญกับชุมชนในการเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน การติดต่อประสานงาน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การร่วมคิด การร่วมทำ และร่วมติดตามประเมินผล

2. การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการติกลองปฐา

การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ที่เกิดขึ้น คงอยู่ และดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องกันภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่เกี่ยวข้องในช่วงเวลานั้น ๆ ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเงื่อนไขของความร่วมมืออยู่หลายประการซึ่งเป็นเงื่อนไขของความร่วมมือที่เกิดจากชุมชน การที่ชุมชนมีความตระหนัก มีความเข้าใจ ในการธำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ได้สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับชาวบ้านคนอื่น ๆ โดยมีสาเหตุที่ทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากต้องการธำรงรักษาให้มีการสืบสานให้คงไว้ ดังคำสนทนาของตัวแทนชุมชน

“...ชุมชนควรมีความเข้าใจ และร่วมมือกันในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติกลองปฐา เนื่องจากมีคนที่ดีได้มีมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิม...”

ดังคำสัมภาษณ์ของชาวบ้านผู้หนึ่ง

“...เสียงกลองปฐาเริ่มสูญหายไป ไม่ได้ยินเสียงกลองมานานหลายปี ในบ้านเราก็มักกลองแต่ขาดการตี แต่มาในปีนี้ได้ยินเสียงตีกลองบ่อยเพราะนักเรียนดีในโรงเรียน ทำให้ตื่นตื้นใจ ดีใจที่นักเรียนดีได้ ขอให้เก็บรักษาไว้เพราะกลองปฐามีความศักดิ์สิทธิ์ขอให้อนุรักษ์ไว้...”

2.1 สร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกับโรงเรียน และครูชาวบ้านนั้นพบว่า ชุมชนและโรงเรียนได้ร่วมกันสร้างแนวคิดที่ถูกต้องเพื่อการมีจิตสำนึก ร่วมกันในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังจะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวมีการรับรู้ มีความรู้ และมีความเข้าใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจใน อันที่จะนำมาซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

2.1.1 การมีแนวคิดที่ถูกต้อง

ในการสร้างแนวความคิดร่วมเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การติกลองปฐา ดังที่ปรากฏให้เห็น โดยชัดเจนกรณีอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการติกลองปฐา ซึ่งประสบผลสำเร็จจากการสร้างความรู้ความเข้าใจของทุก ๆ ฝ่าย ดังคำสนทนาของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน

“...การมีจิตสำนึกร่วมกันในการมีส่วนร่วม เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาเกิดขึ้นได้อย่างดี มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนไม่ใช่เป็น ผู้คอยรับประโยชน์สามารถแสดงศักยภาพของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนไปพร้อม ๆ กับการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการติกลองปฐาให้คงไว้...”

2.1.2 มีความตระหนักในคุณค่า

ความเข้าใจและการมองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น กลองปฐา ทำให้เกิดความตระหนัก การนำมาปฏิบัติย่อมบังเกิดผล ดังคำสนทนาของครูชาวบ้าน

“...ภูมิปัญญาท้องถิ่น “การตีกลองปฐา” ก่อให้เกิดพลังสามัคคี พลังความสามัคคีที่มีในโรงเรียนและในชุมชน เป็นภูมิปัญญาที่เกิดความสามัคคีระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อมความสามัคคีระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และที่สำคัญที่สุดคือความสามัคคีที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัจจุบันนี้ภาคภูมิใจมากต่อความสำเร็จของนักเรียน...”

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โรงเรียนได้กระทำอยู่คือ โรงเรียนได้จัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจของนักเรียน โดยจัดหาครูชาวบ้านที่มีความสามารถในการถ่ายทอดภูมิปัญญาแต่ละด้านที่นักเรียนอยากเรียนรู้มาทำการถ่ายทอดที่โรงเรียน อีกทั้งยังนำนักเรียนไปศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาประเภทต่าง ๆ ในชุมชน สำหรับภูมิปัญญาการตีกลองปฐานั้น มีครูชาวบ้านมาทำการสอนให้แก่ นักเรียนชุมนุมกลองปฐาทุกวันพฤหัสบดีในช่วงเวลาตั้งแต่ 15.00-16.00 น. เป็นประจำ สาเหตุที่ต้องทำเพราะทางโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายในการรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่คู่ชุมชนและอยู่กับ โรงเรียนตลอดไป ผลของการกระทำ บังเกิดความพึงพอใจแก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ดังคำสนทนาของผู้ปกครองนักเรียน

“...โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เห็นได้จาก โรงเรียนได้ขอตัวครูภูมิปัญญาท้องถิ่นไปทำการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้น ๆ ให้แก่นักเรียนในโรงเรียน อีกทั้งได้นำนักเรียนมาทำการศึกษาศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาในชุมชน ทำให้นักเรียนเกิดความรักในท้องถิ่นของตนเอง...”

ดังคำสนทนาของคณะกรรมการสถานศึกษา

“...สนับสนุนกิจกรรมของชุมชนดั้งเดิมให้คงไว้ โดยบอกให้นักเรียนรู้ จะได้เกิดความเข้าใจในการรักษาไว้ชั่วลูกชั่วหลาน โดยเฉพาะการตีกลองปฐา ดีใจและปลื้มใจมากที่เห็นนักเรียนที่เป็นลูกหลานของบ้านยางอ้อยดีได้ แสดงว่าชุมชนและโรงเรียนได้ร่วมกันสร้างความเข้าใจที่ดีให้เกิดกับนักเรียนจนนักเรียนเกิดความสำนึก ตระหนักที่จะปฏิบัติตาม...”

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากครูชาวบ้านทำการถ่ายทอดให้กับผู้สนใจทุกคนที่มีความสนใจ โดยทำการสอนในวัดข้าง มาขอใช้สถานที่ที่โรงเรียนบ้าง มาขอใช้อุปกรณ์บ้าง บางครั้งพานักเรียนไปแสดงโชว์ตามที่ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ สาเหตุที่ทำเพราะมีความเชื่อและศรัทธา และต้องการถ่ายทอดให้มีความรู้คุณค่าเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลของการกระทำนั้นเป็นการสืบสาน รักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไป ดังคำสัมภาษณ์ของนักเรียน

“...รู้สึกตื่นเต้นมากเมื่อต้องไปแสดงการติกลองปฐาให้เขาดู พยายามสงบสติ
อารมณ์ ตั้งใจและสร้างสมาธิ ติไปสักพักเดียวรู้สึกเชื่อมั่นขึ้น ไม่ประหม่า และเมื่อได้แสดงหลาย
ครั้งเข้ายิ่งทำให้เกิดความมั่นใจ มีสมาธิที่ดีมากขึ้น...”

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้วิธีการจัดหาบุคคลที่มีความสามารถและมีความ
พร้อมในการถ่ายทอดมาทำการถ่ายทอด โดยใช้สถานที่ในโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม เหตุที่ต้องทำ
เพราะต้องการสืบสานและธำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเกิดผลของการกระทำคือมีผู้ที่มี
ความสามารถในการติกลองปฐาได้มากขึ้น และบุคคลเหล่านั้นได้ถูกปลูกฝังในเรื่องความเชื่อความ
ศรัทธาก่อน ๆ ที่จะได้รับการถ่ายทอดการติกลองปฐา ดังคำสนทนาก่อนนักเรียน

“...คิดว่า การเล่าตำนานกลองก็เพื่อให้คนที่เรียนรู้ ได้รู้จักว่าคนสมัยก่อนเขาคิด
เขามีศรัทธาความเชื่อเรื่องกลองปฐา วิถีชีวิตเขาผูกคติดอยู่กับความเชื่อเรื่องเทพเจ้าเพราะกลองปฐา
ใช้เพื่อศาสนาต้องทำให้มีความศักดิ์สิทธิ์...”

สรุปได้ว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจนั้นทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการถ่ายทอด
ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งได้แก่ ชุมชน โรงเรียน และครูชาวบ้าน มีความรู้และความเข้าใจและกระทำ
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่แล้ว แต่เมื่อมารวมมือกันในการถ่ายทอดภูมิปัญญาจึงทำให้เกิด
ความตระหนักยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของครูชาวบ้าน

“...ผมมีความสุขใจ อิ่มใจ ที่ได้มีส่วนร่วมทั้งกับโรงเรียนและชุมชนในการทำหน้าที่
ด้วยความเต็มใจในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การติกลองปฐา ให้กับนักเรียนและผู้สนใจ...”

2.2 การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมระดมทุน

2.2.1 การร่วมคิด

การร่วมคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน ในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมวางแผน
มิใช่จากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่มาจากบนพื้นฐานความศรัทธาที่ว่าทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมใน
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารเป็น
ผู้ดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่ว่าควรร่วมกันคิดเพื่อหาแนวทางในการดำเนินการ ซึ่งการร่วมคิด
เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากโรงเรียนฝ่ายเดียวนั้น โรงเรียนได้จัดส่งบุคลากร
ของโรงเรียนไปร่วมคิดร่วมกับชุมชนและครูชาวบ้านในการวางแผนการจัดกิจกรรมการถ่ายทอด
ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน จัดตั้งสภาวัฒนธรรมตำบลเวียงตาล โดยผู้บริหารอาสาที่ทำหน้าที่
เป็นประธาน นำคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาไปศึกษาดูงานจากสภาวัฒนธรรมจังหวัด แล้ว
นำมาประยุกต์ดำเนินการในโรงเรียน จัดให้มีการประชุมครู คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทน
ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ประกอบอาหารในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางใน
การวางแผนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังคำสัมภาษณ์ระดับลึกของครูในโรงเรียน

“...บุคลากรของโรงเรียนมีความภูมิใจที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาลได้มอบหมายให้โรงเรียนเป็นที่ตั้งของสภาตำบลเวียงตาล โดยผู้บริหารเสนอตัวที่รับตำแหน่งประธานสภาวัฒนธรรม เพื่อทำหน้าที่จัดให้มีกิจกรรมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง...”

ในการประชุมแต่ละครั้งทางโรงเรียนจะกำหนดให้จัดขึ้นในวันหยุดราชการ เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่านมีภารกิจที่จะต้องทำในวันธรรมดา การประชุมในวันหยุดราชการซึ่งส่วนมากจะเป็นวันอาทิตย์ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านจะมาประชุมกันครบ และมีบรรยากาศที่ดีที่เกิดขึ้นในการประชุมหา มีความเป็นกันเอง ไม่เคร่งเครียด ทุกคนที่เข้าร่วมประชุมมีความพร้อมในการแสดงความคิดเห็น มีบรรยากาศไม่น่าเบื่อ ดังการแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนท่านหนึ่ง

“...มาร่วมประชุมทุกครั้งที่ผ่านมาของโรงเรียน ถ้าเป็นการประชุมในวันอาทิตย์จะเห็นว่า มีผู้มาเข้าร่วมประชุมมากมาย มีความเป็นกันเองเหมือนเป็นการมาพบปะกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดบรรยากาศแบบพี่น้องที่อบอุ่น โรงเรียนต้องการให้ผู้ปกครองช่วยอะไร ช่วยได้ทั้งนั้นไม่ติดใจ ยินดีให้การสนับสนุน...”

จากการจัดกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดของโรงเรียนนั้น ส่งผลให้ชุมชนและครูชาวบ้านเกิดความมั่นใจ และเพิ่มกำลังใจที่จะทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีโรงเรียนเป็นหน่วยสนับสนุนและส่งเสริม ดังคำสัมภาษณ์ครูชาวบ้าน

“...ได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนทุกครั้ง และมีส่วนร่วมคิดและวางแผนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกิดความอบอุ่นใจ เต็มใจ ที่ได้มาทำการถ่ายทอด โรงเรียนดูแลเอาใจใส่และให้กำลังใจเป็นอย่างดี ได้แสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาพร้อมกับโรงเรียนและชุมชน ซึ่งได้ถูกนำไปปฏิบัติตามที่เสนอ...”

2.2.2 การร่วมวางแผน

การร่วมคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากชุมชนฝ่ายเดียวนั้น ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกับโรงเรียนและครูชาวบ้านถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งได้จัดส่งครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่น ๆ เข้าร่วมกิจกรรมในงานวิชาการของโรงเรียนเป็นประจำทุกปี สาเหตุที่เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด เนื่องจากต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมระดมทุน เพื่อการรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ภูมิปัญญาเหล่านั้นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งผลของการร่วมคิดก่อให้เกิดการวางแผนที่ดีในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชน

“...การร่วมคิดเพื่อร่วมวางแผนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งที่ดี มาก ก่อให้เกิดรูปแบบของการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชนและครูชาวบ้านในการพัฒนา อย่างยั่งยืน...”

การร่วมคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากครูชาวบ้านฝ่ายเดียว นั้น เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนในหลายๆ กิจกรรม เช่น การมาถ่ายทอดความรู้ ด้านการศึกษาลองปูงาให้กับนักเรียนด้วยตนเองทุกวันพฤหัสบดีกับนักเรียนที่สนใจ และนักเรียนที่มีความสามารถในการศึกษาลองปูงาแล้ว นอกจากนั้นยังได้ทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการฟ้อนเจิง การฟ้อนดาบ ให้กับเยาวชนที่สนใจในชุมชนบ้านยางอ้อย และชุมชนอื่นที่ใกล้เคียงอีกหลายแห่ง ซึ่งการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนทุกครั้ง ครูชาวบ้านท่านนี้จะมาร่วมกิจกรรมทุกครั้งอย่าง เต็มใจ ดังคำสัมภาษณ์ของครูชาวบ้าน

“...ขอมาที่โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม รู้สึกเหมือนเข้ามาในบ้านตัวเอง พบนักเรียน พบบุคลากรของโรงเรียนรู้สึกอบอุ่น เหมือนหนึ่งเป็นครูที่แท้จริง กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นจะมาร่วมกิจกรรมด้วยทุกครั้ง โดยเฉพาะกิจกรรมการแสดงการศึกษาลองปูงา ไม่เคยพลาด มาด้วยใจ มาอย่างเต็มใจ...”

สำหรับการร่วมคิดจากทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมคิดนั้น ทำให้โรงเรียนได้แนวทางในการพัฒนา โดยเฉพาะการร่วมคิดเพื่อหาแนวทางในการถ่ายทอดภูมิปัญญา การศึกษาลองปูงานั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและร่วมวางแผนการปฏิบัติงานอื่นๆ ต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ระดับลึกของคณะกรรมการสถานศึกษา

“...การร่วมประชุมกันบ่อยครั้งเป็นสิ่งที่ดี โดยเฉพาะสิ่งที่โรงเรียนและชุมชนมีความพร้อมมากคือ การศึกษาลองปูงา เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นตัวอย่างที่ดีที่เป็นตัวอย่างที่เกิดจากการร่วมคิดจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการธำรงรักษาไว้ เนื่องจากนักเรียนที่ดีได้เป็นนักเรียนที่อยู๋บ้านยางอ้อย ครูที่มาทำการสอนก็เป็นคนในหมู่บ้านยางอ้อย ประกอบกับความสัมพันธ์ที่ดีที่มีมาก่อนของผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และชุมชน ต้องขอขอบคุณทางโรงเรียนที่ได้เปิดให้มีเวทีร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนต่อไป...”

และอีกตอนหนึ่งของการสัมภาษณ์ระดับลึกของตัวแทนชุมชน

“... ในเรื่องการธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเรามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเสมอมา เริ่มตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผนพัฒนา เพื่อพัฒนาโรงเรียนกันอย่างต่อเนื่อง...”

การนำสิ่งที่ได้ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแนวปฏิบัติโดยการร่วมวางแผนร่วมกัน ถือเป็นหลักการที่สำคัญในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เปิด โอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานร่วมกัน กรณีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการศึกษาลองปูงาที่

โรงเรียนได้ดำเนินการฝ่ายเดียวนั้นก็เช่นกัน โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม ได้จัดประชุมประจำเดือนของโรงเรียนเพื่อร่วมวางแผนและให้ได้มาซึ่งข้อสรุปเพื่อนำไปหารือในที่ประชุมของชุมชน โดยฝ่ายบริหารของโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักวิชาการของโรงเรียนได้ร่วมคิด ร่วมวางแผนเพื่อหาแนวทางปฏิบัติ ซึ่งจากการประชุมร่วมวางแผนการจัดการเรียนการสอนนั้น ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนได้นำเสนอให้มีการบูรณาการเรียนการสอนเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจาบรรจุลงในหลักสูตรการสอนของทุกกลุ่มสาระ ดังคำสนทนาของครู

“...ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนขอเสนอแนะให้มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยสอดแทรกการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจา เพื่อให้นักเรียนรู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกันทุกกลุ่มสาระ และร่วมวางแผนร่วมกันในการกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต่อไป...”

สาเหตุที่โรงเรียนได้ดำเนินการนั้น มีจุดมุ่งหมายส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และเพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลของการกระทำนั้นได้รับความอนุเคราะห์และให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย

ในส่วน of ชุมชนที่ได้ทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจา ชุมชนได้ทำโดยการสอดแทรกเข้าไปในการประชุมผู้นำหมู่บ้าน บางครั้งได้ทำการแจ้งข่าวสารไปทางเสียงตามสายของหมู่บ้าน เกี่ยวกับข้อสรุปจากการประชุมร่วมวางแผนเพื่อลงสู่การปฏิบัติให้ชาวบ้านได้รับทราบแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนที่ร่วมกับชุมชนในการวางแผนทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การประกาศหรือแจ้งให้ชาวบ้านได้ทราบถึงกำหนดการต่าง ๆ ในการนำนักเรียนไปแสดงการศึกษาลองปูจาในที่ต่าง ๆ ผลของการกระทำ ทำให้ชุมชนได้รับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างทั่วถึง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนที่กล่าวว่า

“...หลังจากเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียนแล้วจะนำมาประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบความเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจะจัดขึ้น โดยเฉพาะการไปแสดงการศึกษาลองปูจานอกสถานที่ ชาวบ้านจะได้ไปร่วมให้กำลังใจแก่ลูกหลานของตนเอง...”

ในส่วน of ครูชาวบ้านที่ได้ทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจา ได้ร่วมวางแผนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจาให้กับกลุ่มนักเรียนที่สนใจ ดังความเห็นของครูชาวบ้าน

“...โรงเรียนได้เชิญให้ไปร่วมประชุมอยู่บ่อยครั้ง เพื่อร่วมวางแผนในการที่จะจัดส่งการแสดงกลองปฐาไปแสดงในที่ต่าง ๆ ว่าควรจะเตรียมการอย่างไร บางครั้งโรงเรียนขาดรถรับ ส่ง ขนย้ายกลอง เราก็รับอาสาที่จะดำเนินการให้เสียเอง เนื่องจากโรงเรียนขาดงบประมาณเพื่อเป็นการเสริมพลังให้แก่ลูกหลานของบ้านเรา...”

2.2.3 การร่วมระดมทุน

ทางโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งกรรมการโรงเรียนเป็นเหมือนตัวละครตัวหนึ่งที่จะบอกถึง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชาวบ้านในชุมชน ต่างฝ่ายต่างก็เป็นกรรมการที่มีส่วนร่วมในการวางแผน โดยโรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเสนอความคิดเห็นอันแสดงถึงกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนที่เป็น การดำเนินการร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และครูชาวบ้านเกี่ยวกับการร่วมวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันกับหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้แก่ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น ครู ชาวบ้าน บุคลากรของโรงเรียน ตัวแทนชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ที่ได้ร่วมคิดกันเพื่อร่วมวางแผนร่วมกัน ซึ่งทางโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการโรงเรียน โดยโรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเสนอความคิดเห็นอันแสดงถึงกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า เมื่อโรงเรียนเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนต้องดำเนินการตามกลยุทธ์และเป้าหมายที่วางไว้ แต่เนื่องจากมีงบประมาณที่จำกัด โรงเรียนจึงได้ดำเนินการระดมทุน จากหน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรมผู้ปกครอง ครู ชุมชน ศิษย์เก่า โดยมีรูปแบบในการระดมทุนหลายรูปแบบ เช่น การขอบริจาคคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาจากเครือข่ายผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมทางศาสนา คือการทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษา โดยมีเจ้าอาวาส คณะครู ผู้บริหารคณะกรรมการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนเพื่อระดมทุนเข้าโรงเรียน การจัดวันคืนสู่เหย้าของศิษย์เก่าโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม เป็นต้น ผลจากการระดมทุนในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้โรงเรียนได้รับเงินบริจาค เพื่อใช้ในการกิจกรรมทางการศึกษามากพอสมควร ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาคนหนึ่ง

“...โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากในการบริจาคข้าวของเงินทองให้กับโรงเรียน โรงเรียนได้รับบริจาคคอมพิวเตอร์จากเครือข่ายผู้ปกครอง และวัสดุอุปกรณ์การศึกษา...”

นอกจากนี้ ยังมีวิธีการอื่น ๆ อีก ในการขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น เช่น จากองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล บริษัท ห้างร้าน โดยมีคณะครู ผู้บริหาร ชุมชน ศิษย์เก่า ผู้ปกครอง หลาย ๆ ฝ่ายร่วมมือกันในการหาแหล่งระดมทุนมาช่วยโรงเรียน ทำให้โรงเรียนมีอุปกรณ์ สื่อ การเรียนการสอนที่ทันสมัย มีอาคารเรียน อาคารประกอบเพียงพอจำนวน

นักเรียน ซึ่งทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้น ซึ่งล้วนมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทุนเพื่อการจัดการศึกษา ดังคำสนทนาของผู้ปกครองนักเรียน

“...งบประมาณที่โรงเรียนได้รับมีน้อย หากผู้ปกครองไม่ร่วมช่วยกันบริจาคเงินสนับสนุนแล้วนักเรียนคงเดือดร้อน เนื่องจากความไม่พร้อมด้านงบประมาณ คอมพิวเตอร์ก็คงไม่ได้เรียนเหมือนเช่นทุกวันนี้...”

และคำสนทนาของนักเรียน

“...หากไม่ได้รับจัดสรรเงินจาก อบต.ซื้อกลองปฐาให้ ก็คงไม่มีกลองปฐาให้ตี คงต้องตีไม้กระดานกันเหมือนเช่นเคย ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการระดมทุนทรัพย์เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียน...”

ความคิดเห็นของฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล นับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอีกท่านหนึ่งที่เห็นความสำคัญของการธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ท่านให้ความคิดเห็นในหลายแง่หลายประการรวมทั้งผลักดันสนับสนุนงบประมาณในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และโรงเรียนดังคำให้สัมภาษณ์ระดับลึกตอนหนึ่ง

“...องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับการศึกษามาก โดยเฉพาะการรักษาวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เราผลักดันงบประมาณลงไปในหลายกิจกรรมเช่น การจัดซื้อกลองปฐาและวัสดุอุปกรณ์ การเข้าไปช่วยเหลือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะกลองปฐานี้เรามีการจัดประกวดประชันแข่งขันในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ รวมถึงจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด ก็เห็นความสำคัญในการธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะการตีกลองปฐานี้ทางจังหวัดมีแผน ยุทธศาสตร์ที่จะให้การสืบสานการตีกลองปฐาเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางอีกช่องทางหนึ่ง...”

และยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีก

“...ในการธำรงรักษาไว้ซึ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นทุก ๆ ฝ่ายต้องให้ความร่วมมือและเห็นความสำคัญ โดยผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น ครูชาวบ้านรวมถึงประชาชนทุกหมู่เหล่า ต้องช่วยกันสร้างความตระหนักมองเห็นคุณค่าวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้ โดยเฉพาะกลองปฐาซึ่งเป็นวัฒนธรรมคู่บ้านคู่เมืองในภาคเหนือ...”

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนมาก เนื่องจากคณะกรรมการและคณะครูมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดซึ่งกันและกันรวมทั้งประธานกรรมการสถานศึกษาเคยดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียนอย่างมาก ดังคำให้สัมภาษณ์ของประธานกรรมการสถานศึกษาตอนหนึ่ง

“... ในเรื่องการธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเรามีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่ทางโรงเรียน เสนอความต้องการในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนแล้วนำเข้าที่ประชุม คณะกรรมการจะพิจารณา ร่วมกันว่ามีเรื่องใดบ้างที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ที่ต้องได้รับการพัฒนาและแก้ไข ทั้งแผนระยะยาว และระยะสั้น เราประชุมกันค่อนข้างบ่อย อย่างผู้บริหารนี้ท่านขยันมาก มีวิสัยทัศน์ และมีแนวคิด ที่ก้าวไกล แล้วทำงานจริงจัง พวกเราจะส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของโรงเรียน โดยเฉพาะ การอนุรักษ์การดึกดองปู่จา คณะกรรมการมีส่วนช่วยเหลือทั้งเรื่องงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งมีการประเมินงานในการประชุมแต่ละครั้งที่มีการประชุมด้วย หากพบปัญหาจะรีบร่วมกัน แก้ไขร่วม...”

จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม มีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ รับรู้ปัญหา ร่วมแก้ไขในหลายๆ เรื่องรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของ โรงเรียนด้านการระดมทรัพยากรมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน ทำให้เห็นได้ว่าคณะกรรมการ สถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเกือบจะทุกขั้นตอน

การนำแผนงานที่ได้ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นไปตาม แผนหรือเป้าหมายที่ร่วมกันวางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่แสดงถึงบทบาทของผู้ที่มีส่วนร่วม ชักเจน ซึ่งบางครั้งแสดงถึงแบบแผน การมีส่วนร่วมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันดำเนินการ ด้วย โดยลักษณะของการมีส่วนร่วมดำเนินการของกลุ่มบุคคลในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมี ความแตกต่างกัน เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มคณะครู หรือกลุ่ม ผู้ปกครองนักเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมอย่างมาก คือ เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเป็นผู้ร่วมคิด ริเริ่มกิจกรรม ร่วมบริจาคทรัพย์และสิ่งของ โดยเฉพาะองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จะแสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจและมีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการ กิจกรรมต่าง ๆ ของของชุมชนและโรงเรียน เพราะเป็นหน่วยงานที่สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อ สนับสนุนกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนได้ ดังคำสัมภาษณ์ของกรรมการสถานศึกษา ท่านหนึ่ง

“...ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูควรสร้างความตระหนัก ความรู้สึกเป็นเจ้าของ วัฒนธรรมให้กับนักเรียนและเยาวชนรุ่นใหม่เพื่อให้เกิดความรักหวงแหนและเห็นคุณค่าเพื่อที่จะ ช่วยกันธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้ให้สืบทอดลูกหลานรุ่นต่อ ๆ ไป ในส่วนของคณะกรรมการ จะลงมือกระทำโดยการสอดส่องดูแลนักเรียนเมื่ออยู่ในชุมชน เสริมแรงร่วมกับโรงเรียน...”

จากการสนทนากลุ่มพบว่าผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญในการร่วมกระทำการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะจะเห็นได้ว่า สภาวัฒนธรรมตำบลเวียงตาลได้มาจัดตั้งที่โรงเรียน เวียงตาลพิทยาคมเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดและศึกษาหาความรู้ดังคำสนทนากลุ่มคนหนึ่ง

“...พวกเราเสนอตัวให้ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์วัฒนธรรม ผู้บริหารและคณะครูจะลงมือปฏิบัติ ให้ความเห็นชอบ เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งที่จะถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมได้ง่าย เด็กและเยาวชน ถูกหลานเราอยู่ที่นั่น ประกอบกับมีคณะครูคอยให้ความช่วยเหลือ เรามั่นใจว่าถ้าผู้ใหญ่และชุมชนรวมถึงองค์กรส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือ เด็กและเยาวชนของเราจะมองเห็นความสำคัญและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ ไว้ได้...”

2.3 การร่วมติดตามและประเมินผล ร่วมชื่นชมรับผลประโยชน์

2.3.1 การร่วมติดตามและประเมินผล

การร่วมกันติดตามผลงานที่ทำ ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงงานให้ดีขึ้นหลังจากดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แล้วผู้ที่มีส่วนในการดำเนินงานประเมินผลการดำเนินการร่วมกัน เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง ลักษณะของการประเมินผลที่โรงเรียนดำเนินการอยู่คือ การสอบถามความคิดเห็นจากผู้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น จากผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการประเมินผลกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำมาใช้มากที่สุด คือ การประเมินจากจำนวนของผู้ร่วมงานหรือให้การสนับสนุนในกิจกรรมที่ดำเนินการ ชุมชนบ้านยางอ้อยได้ติดตามและประเมินผลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะโครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจาได้มีการนำข้อบกพร่องและอุปสรรคปัญหา มาแก้ไขจนได้รับความสำเร็จได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัดในการแสดงกลองปูจาถึงสองปีซ้อน

อย่างไรก็ตามมีปัญหาและอุปสรรคอยู่บ้าง โดยเฉพาะด้านงบประมาณยังไม่เพียงพอ ยังต้องขอความช่วยเหลือจากชุมชนบ้านยางอ้อย ทั้งด้านการจัดซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติม ค่าใช้จ่ายในการฝึกซ้อมและการเดินทางไปแสดงและประกวดแข่งขันศึกษาลองปูจาในระดับจังหวัด รวมทั้งการจัดการแสดงซึ่งได้บูรณาการการฟ้อนรำและดนตรีพื้นบ้านอย่างอื่นเข้าไปเพื่อให้เกิดความสนุกสนานครุชาวบ้านบางท่านไม่เห็นด้วยเพราะคิดว่าเป็นการทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมลง ส่วนผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม ได้มีความพยายามที่จะร่วมกันธำรงรักษาภูมิปัญญาในท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียนส่วนมากมีความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังคำสัมภาษณ์แนวลึกผู้ปกครองนักเรียนคนหนึ่ง

“... ทุกคนในโรงเรียนเป็นเจ้าของโรงเรียน พวกเรา มีความผูกพัน มีความรัก มีความภูมิใจกับการที่โรงเรียนมีแขกมาเยี่ยม มาดูงานที่โรงเรียนมากมายตั้งแต่โรงเรียนเราได้รับรางวัลชนะเลิศการศึกษาลองปูจา ได้รับถ้วยรางวัลพระราชทาน...”

2.3.2 การร่วมรับประโยชน์ร่วมกัน

ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นมีทั้งผลประโยชน์ทางรูปธรรมที่ต้องการให้เกิดตามกิจกรรมที่ทำนั้น และผลประโยชน์โดยอ้อมที่มีความสำคัญมาก คือ เรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมทำ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่พัฒนาร่วมกันไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ ร่วมกัน

ชื่นชมในผลงานที่ร่วมกันสร้างสรรค์ในผลสำเร็จ รวมทั้งการเอื้ออาทรกันมากขึ้นเป็นลำดับ และ
ผลจากการดำเนินการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในกิจกรรมและการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจาส่วนมากเป็นผลประโยชน์ทางด้านจิตใจ มากกว่าจะ
เป็นสิ่งที่ตอบแทนที่เป็นผลทางด้านวัตถุสิ่งของจากโรงเรียน และชุมชน ผลจากการมีส่วนร่วมที่
โรงเรียนนำมาใช้ในการแสดงความขอบคุณต่อคนในชุมชนจึงเป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจ คือ
การได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัดและระดับประเทศ การได้รับคำชมเชยจากชุมชนต่าง ๆ และ
หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นการภาคภูมิใจของชุมชนบ้านยางอ้อยเป็นอย่างมาก รวมทั้งการยกย่อง
ชมเชยด้วยการประกาศคุณความดี ของครูชาวบ้านทำให้มีขวัญกำลังใจ ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่นเพื่อเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนรุ่นหลังสืบไป

ชุมชนร่วมชื่นชมยินดีกับผลสำเร็จของนักเรียน นายอนุวัฒน์ วงเวียน นักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้แสดงความสามารถพิเศษในการศึกษาลองปูจา แสดงถึงการมีทักษะให้
คณะกรรมการคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จนได้รับคัดเลือกให้ได้ศึกษาต่อประเภทโควตาพิเศษในครั้งนั้น ซึ่งเป็นที่
ชื่นชมยินดีของผู้ปกครองเป็นอย่างมาก ดังคำสัมภาษณ์ระดับลึกของผู้ปกครอง

“...รู้สึกดีใจมากที่นักเรียนของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม มีความสามารถ
เฉพาะตัว มีความมุ่งมั่นอดทนในการสั่งสมวิชาความรู้ และการศึกษาลองปูจา ซึ่งหาตัวจับได้ยาก
ประสบผลสำเร็จนนำมาซึ่งความภาคภูมิใจ เกียรติยศชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูล ต้องขอขอบคุณครู
ชาวบ้าน ผู้บริหาร โรงเรียน และคณะครูที่ได้ประสาทวิชาความรู้ให้นักเรียนจนประสบผลสำเร็จใน
ชีวิตครั้งนี้โดยมิได้คาดหวังมาก่อน...”

ในส่วนของคุณครู จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการค
ศึกษาลองปูจา ครูซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า มีความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการ
มีส่วนร่วมของชุมชนในการธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า การที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามและเข้า
มาร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนและนักเรียนให้ดีขึ้น ทำให้นักเรียน ผู้ปกครอง ครูเกิดความเข้าใจ
กัน ใกล้ชิดกัน เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนก็ดำเนินการแก้ไขทันที ดังคำกล่าวของคุณครูท่านหนึ่ง

“... 2-3 ปีที่ผ่านมามีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในหลายด้าน โดยเฉพาะ
การส่งเสริมการอนุรักษ์ศึกษาลองปูจาเมื่อ โรงเรียนและชุมชนร่วมกันส่งเสริมให้เด็กเกิดความรักในการ
ศึกษาลองปูจา รวมถึงคนตรีพื้นเมืองประกอบจนได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับจังหวัดทำให้นักเรียน
และผู้ปกครองภาคภูมิใจที่ชุมชนให้ความร่วมมือทั้งด้านกำลังใจ กำลังใจ ตลอดจนด้าน
งบประมาณ โดยชุมชนจัดเป็นค่าใช้จ่ายการศึกษาบริจาคให้โรงเรียนเป็นประจำทุกปี...”

2.4 กระชับความสัมพันธ์กับชุมชนและโรงเรียน

2.4.1 การให้ข้อมูลข่าวสารร่วมกัน

โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม แบ่งการบริหารภายในโรงเรียนออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงบประมาณ ฝ่ายบุคลากร และฝ่ายบริหารงานทั่วไป โดยงานความสัมพันธ์ชุมชน จะอยู่ในฝ่ายบริหารงานทั่วไป ซึ่งมีรองผู้อำนวยการเป็นผู้รับผิดชอบ ทางโรงเรียนได้มอบหมายให้คณะครูที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในชุมชนนี้และครูที่พำนักอยู่ในชุมชนนี้เป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีการแต่งตั้งมอบหมายตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหารโรงเรียนอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมในสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนได้วางเป้าหมายด้านกระบวนการ คือ “สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา” มีจุดเน้นในการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน 4 ประการคือ 1) ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา 2) มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 4) ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา โดยมีกิจกรรมโครงการต่าง ๆ สนับสนุนงานความสัมพันธ์กับชุมชนหลายโครงการ เช่น โครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการประชุมผู้ปกครอง ชุมชนผู้ปกครองและครู ศึกษาดูงานตามวัดเวียงตาล โครงการจัดทำวารสารสัมพันธ์ โครงการจัดทำรายการเสียงตามสาย โครงการให้บริการสถานที่แก่ชุมชน โครงการให้บริการความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ โครงการให้บริการผู้มีความสามารถด้านดนตรี กีฬา คอมพิวเตอร์ และพิธีกรแก่ชุมชน เป็นต้น

2.4.2 การแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน

ความคาดหวังในบุตรหลานที่อยากจะให้บุตรหลานของตนเองรู้จักรักษานูรักษ์วัฒนธรรมกลองปฐาเพื่อสืบต่อไปยังเยาวชนรุ่นหลัง อยากให้โรงเรียนมีชื่อเสียงเป็นหน้าเป็นตาของชุมชน ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นกันอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นได้ว่าผู้ปกครอง ชุมชน และโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกันมาโดยตลอดมองเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนของนักเรียน การธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือตัวนักเรียน การเลือกนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดยการแสดงความคิดเห็นเสนอแนวทาง รวมทั้งจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและชุมชน ดังคำให้สัมภาษณ์เชิงลึกของนักเรียนคนหนึ่ง

“...ทุกฝ่ายควรร่วมกัน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียนควรมีการสร้าง ความสัมพันธ์กันให้ต่อเนื่อง ที่ผ่านมานักเรียนได้เข้าร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาโดยเฉพาะ การตีกลองปฐาได้มีการนำเสนอจากสถานักเรียน ไปยังผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวคิดอีกส่วนหนึ่งให้คณะกรรมการ ได้พิจารณา ที่เห็นเด่นชัดเรื่องหนึ่งคือ การอนุรักษ์การศึกษาลองปูจา ทางสถานักเรียนเห็นว่าควรมีการจัดการเพื่อนำเพิ่มเข้าไปเพื่อให้เกิดสีสัน สนุกเข้าใจทางผู้บริหารและคณะครูก็ได้ทำตามข้อเสนอขอ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนานและ มีความสุขในการร่วมกิจกรรม โดยโรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับอำเภอ และระดับ จังหวัด...”

2.4.3 สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

นอกจากนี้โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคมยังมีความสัมพันธ์กับชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบ เช่น การเข้าร่วมงานประเพณีประจำปีของชุมชนบ้านยางอ้อย งานประเพณี ลอยกระทง ดังคำสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้นำชุมชนตอนหนึ่งว่า

“...ปัจจุบันผู้ปกครอง ชุมชนมีความพอใจกับการทำงานของคณะครู ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากชุมชนจะเข้าไปช่วยโรงเรียนในด้านต่าง ๆ แล้ว โรงเรียนเอง ก็ออกมาช่วยเหลือชุมชนในงานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ งานประเพณี ลอยกระทง โดยเฉพาะงานแข่งขันศึกษาลองปูจาประจำปีของจังหวัดลำปาง โรงเรียนได้ส่งเสริมและ ฝึกซ้อมจนได้รับความสำเร็จได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัด ชุมชนก็พอใจที่โรงเรียนเข้ามามี ส่วนร่วม...”

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนเวียงตาล พิทยาคมกับชุมชนมีหลายรูปแบบ ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และทางชุมชนมี ความพอใจ และยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งก็เป็นผลมาจากโรงเรียนมีความสัมพันธ์ ที่ดีกับชุมชนนั่นเอง

การประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และ การประเมินเพื่อขอรับรางวัลโรงเรียนพระราชทานนั้น โรงเรียนได้รับการประเมินในด้าน ความสัมพันธ์ชุมชนอยู่ในระดับดี ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนท่านก่อน

“...ความสัมพันธ์ที่โรงเรียนมีต่อชุมชนและชุมชนมีต่อโรงเรียน เป็นความสัมพันธ์ ที่ดีมาก ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีความผูกพันฉันท์พี่น้อง โรงเรียนจัดกิจกรรมชุมชนก็ให้ ความช่วยเหลือ ชุมชนมีกิจกรรมโรงเรียนก็เข้าไปมีส่วนร่วมทุกครั้ง...”

การวิพากษ์การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยใช้เทคนิคกระบวนการมีส่วนร่วม แบบ AIC กรณีการศึกษาลองปูจา

เทคนิคกระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC ประกอบด้วย

Appreciation: A (การสร้างความรู้ ความเข้าใจ)

เป็นขั้นการสร้างการรับรู้ การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อเท็จจริงจากมุมมอง ความเห็น ประสบการณ์จากบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าร่วมประชุม วัตถุประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision)

องค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของชุมชนบ้านยางอ้อยคือ มีผู้ใหญ่บ้านที่เข้มแข็ง เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีจุดเด่นหลายประการที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้การมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจา จนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของชุมชน

การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนปรากฏดังนี้

การสร้างการรับรู้และการเรียนรู้ มีจุดเด่นคือ ชาวบ้านได้มีการรับรู้และเรียนรู้ร่วมกัน โดยการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการรับรู้ว่าจะทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจา โดยครูชาวบ้านอาสาทำการถ่ายทอดให้กับกลุ่มผู้สนใจทั้งที่เป็นนักเรียนของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม และก่อให้เกิดการเรียนรู้ว่า ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจานั้นจะดำเนินการอย่างไร เช่น การศึกษาลองเพื่อแจ้งข่าวสาร หรือบอกเหตุต่าง ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนชุมชน

“...ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนมีความพร้อมและมีการรับรู้เกี่ยวกับการคงไว้ของการศึกษาลองปูจา ประชุมหมู่บ้านได้หยิบยกมาพูดคุยกันเพื่อหาแนวทาง โดยให้ศึกษาลองในวันก่อนวันพระเพื่อเตือนว่า พรุ่งนี้แล้วนะวันพระ หรือศึกษาลองเพื่อแจ้งถึงการประชุมหมู่บ้าน...”

การแลกเปลี่ยนข้อมูล ชาวบ้านจะแลกเปลี่ยนข้อมูลกันโดยคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นบุคคลในชุมชนอื่นที่ไม่ใช่ชุมชนบ้านยางอ้อย จะช่วยในการให้การประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนนั้น ๆ และชุมชนอื่นได้รับทราบถึงแนวทางในการธำรงรักษาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นการศึกษาลองปูจาให้คงไว้ซึ่งซึ่งวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดของครูชาวบ้าน และความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม การเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันอย่างหลากหลาย มิใช่มีเพียงภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาลองปูจาเท่านั้นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ยังมีภูมิปัญญาประเภทอื่น ๆ อีกที่ควรอนุรักษ์ไว้ เช่น การฟ้อนเจิง การฟ้อนดาบ ภาษาล้านนา การแกะสลัก การจักสาน การละเล่นพื้นบ้าน จุ่มจะลิ้ (การละเล่นพื้นบ้านของเด็ก) การละเล่นพื้นบ้านของผู้ใหญ่ นาฏศิลป์พื้นบ้านของลำปาง วงซอ วงปี่จุม (ซุม) วงพาทย วงสะล้อซอซึง ประเพณีในรอบสิบสองเดือน งานประเพณีเข้ากรรมของพระสงฆ์ เป็นต้น และภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ เหล่านี้ควรขยายผลการอนุรักษ์ไปยังชุมชนอื่น ๆ อีกเพื่อให้เห็นภาพรวมของทั้งตำบลเวียงตาล และอนาคตข้างหน้าควรขยายผลไปเป็นยังอำเภอและจังหวัดต่อไป ดังคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนชุมชน

“...องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล ซึ่งมีผู้นำและตัวแทนของชุมชนที่มีศักยภาพ ที่ให้ความสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เพียงแต่เฉพาะ การศึกษาลองปูจาเท่านั้น ควรมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ อีก และขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่นอีกให้ทั่วทั้งตำบลเวียงตาล...”

การให้ความเห็นและข้อเท็จจริงจากมุมมอง ผู้เข้าร่วมประชุม ปรีกษาหารือ มีความเห็นที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน กล่าวคือมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นเชิงควรค่าแห่งการอนุรักษ์ รักษาไว้ มิฉะนั้นจะเกิดการสูญหาย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ชาวบ้านจะแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน แต่ยังไม่มีการกล่าวถึงการดำเนินการที่ชัดเจนและจะประชุมเพื่อวางแผนร่วมกันต่อไป

การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร บรรยากาศในการประชุมเป็นบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสนิทสนมกลมกลืนนั้น ทำให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการเตรียมการดำเนินการมากมาย

การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) ในที่ประชุม ปรีกษาหารือ ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนา โดยกำหนดภาพรวมในการดำเนินการอย่างกว้าง ๆ ก่อน ยังไปไม่ถึงขั้นตอนและกระบวนการของการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม เนื่องจากผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ยังมีไม่หลากหลาย ในที่ประชุมเห็นสมควรนำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมของหมู่บ้านเพื่อนำเสนอให้เห็นเป็นภาพรวมของชุมชนบ้านยางอ้อยต่อไป

ในส่วน of โรงเรียน การสร้างความรู้ ความเข้าใจนั้นพบว่า โรงเรียนได้สร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกิดแก่นุเคราะห์ของโรงเรียนได้รับทราบ และถือเป็นหน้าที่และแนวทางในการปฏิบัติงานคือ ให้ความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการดูแลเกี่ยวกับการปฏิบัติตน ปฏิบัติตัวของนักเรียน ยังเป็นการให้ความร่วมมือกับชุมชนในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การขึ้นบ้านใหม่ ร่วมงานบุญงานกุศล ร่วมงานศพ ร่วมแสดงความชื่นชมยินดีกับผู้นำหมู่บ้านในโอกาส ต่าง ๆ เป็นต้น นุเคราะห์ของโรงเรียนมีความพร้อมในการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ของผู้ปกครองนักเรียน มีการเสียสละด้านเวลาที่ต้องออกไปพบปะชาวบ้านในวันหยุดราชการ ดังคำให้สัมภาษณ์ครูของโรงเรียน

“...ทางโรงเรียนมีโครงการให้ครูทุกคนได้ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งเป็น โครงการที่ดีมากเพื่อเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนและอื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านเขาชื่นชมและพอใจในโครงการของโรงเรียนเป็นอย่างดี...”

จุดอ่อนของการสร้างการรับรู้ การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูล มุมมองความเห็นในการประชุมนั้นผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า ชาวบ้านจะคิดเห็นคล้าย ๆ กันผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ไม่พบความคิดเห็นที่แย้งไปจากกัน

Influence: I (การสร้างแนวทางพัฒนา)

เป็นการกำหนดวิธีการหรือกิจกรรมหรือโครงการการพัฒนา การร่วมระดมความคิดและร่วมวิเคราะห์ เปิดโอกาสบุคคลได้แสดงเหตุผล ตีอรรถ และถกเถียง เพื่อให้ได้วิธีดำเนินการที่ดีมีความเหมาะสมมากที่สุด

จะเห็นได้ว่าในการสร้างแนวทางพัฒนาของโรงเรียนและชุมชนนั้นพบว่า ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ตัวแทนชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาเพื่อปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นในวันอาทิตย์ เนื่องจากคณะกรรมการหลายคนประกอบอาชีพรับจ้างในสถานประกอบการทั้งในจังหวัดลำปาง และต่างจังหวัด จะมีวันหยุดเพียงวันเดียวคือวันอาทิตย์ ดังคำให้สัมภาษณ์ของกรรมการสถานศึกษา

“...เวลาจัดประชุมเพื่อความพร้อมเพรียงขอเสนอให้จัดในวันอาทิตย์ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ว่างกัน พร้อมและยินดีที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียน...”

นอกจากนี้โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม ได้จัดให้มีโครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการติกลองปูจา จนประสบผลสำเร็จ เห็นได้จาก ความตั้งใจและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารและครู นักการภารโรง ลูกจ้างชั่วคราว ผู้จำหน่ายอาหารในโรงเรียนซึ่งเป็นคนในชุมชนบ้านยางอ้อย ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีมากกับชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือมากมายไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมระดมเงินทุน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ประกอบกับความเป็นเครือญาติของครูและชาวบ้านที่มีมาแต่เดิม ได้ช่วยเสริมความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น นำมาซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าว ก่อให้เกิดเกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียนมากมายที่เป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ถึงแม้ว่าจะพบกับอุปสรรค เช่น ขาดงบประมาณในการดำเนินการขาดครุคนตรี ซึ่งในปัจจุบันครูผู้สอนวิชาดนตรีคือครูในกลุ่มวิชาดนตรีกรรม และครูผู้สอนวิชาฟิสิกส์คือครูในกลุ่มวิชาการทำงาน ทำให้การบูรณาการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาดนตรีพื้นเมือง กลุ่มวิชาฟิสิกส์ ซึ่งนำมาซึ่งการบูรณาการแสดงร่วมกับการติกลองปูจานั้น ขาดครูผู้สอนเฉพาะด้านไปทำการฝึกปฏิบัติจริงให้กับนักเรียน และในสามกลุ่มวิชาดังกล่าวนี้จัดเป็นวิชาชุมนุมซึ่งมีนักเรียนให้ความสนใจเรียนมาก ดังคำให้สัมภาษณ์ของนักเรียน

“...มีความสนใจในการเรียนการติกลองปูจา และดนตรีพื้นเมือง จึงเลือกชุมนุมนี้ เนื่องจากเห็นเพื่อน้วน วงเวียน ติกลองปูจาแล้วดูดี ดีเก๋ อยากเอาอย่าง ไม่มีครูมาสอนก็ขอให้รุ่นพี่สอนให้ก็ได้อย่างน้อยได้มีสมาธิ...”

การกำหนดวิธีการหรือกิจกรรมหรือโครงการการพัฒนา ในที่ประชุม ปรึกษาหารือ ได้ข้อสรุปในภาพกว้างๆ เท่านั้นว่าควรดำเนินการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การฝึกอบรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดอื่น ๆ ที่ครูชาวบ้านมีความพร้อมด้านกระบวนการเพื่อทำการถ่ายทอดให้ กลุ่มผู้สนใจ และขยายผลไปยังชุมชนอื่น ๆ ด้วย โดยมีโรงเรียน ชุมชน และองค์การบริหาร ส่วนตำบล ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน และให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

การร่วมระดมความคิดและร่วมกันวิเคราะห์ ในขั้นตอนนี้ยังไม่ครบสมบูรณ์ ขาดการ วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ แต่การระดมความคิดนั้นเป็นการระดมความคิดที่ได้มาซึ่งประเด็นใน การดำเนินการที่หลากหลาย ทั้งนี้หากนำไปเข้าที่ประชุมในหมู่บ้านในโอกาสต่อไปคงได้ข้อสรุป และแนวทางที่เป็นระบบและต่อเนื่องมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

การเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงเหตุผล ต่อรอง และถกเถียง ในขั้นตอนนี้ทุกคนที่เข้าร่วม ประชุมได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นทุกคน แต่ไม่พบการถกเถียง หรือต่อรอง เนื่องจากบรรยากาศของ การประชุมเป็นบรรยากาศที่อบอุ่น มีความเป็นกันเอง ไม่พบข้อขัดแย้งใด ๆ ทำให้ได้แนวทางของการ พัฒนากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดและสามารถดำเนินการได้ให้เห็นผลเชิงประจักษ์

Control: C (การกำหนดแนวทางการปฏิบัติ)

เป็นขั้นการนำวิธีการหรือกิจกรรมหรือโครงการลงสู่การปฏิบัติ กำหนดรายละเอียด เกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย มีการประเมินผล กำกับ และติดตาม ในการจัดให้มีการประชุมทุกครั้ง ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ผู้เข้าร่วมประชุมมาเข้าร่วม ประชุมด้วยความเต็มใจ มีบรรยากาศที่อบอุ่น มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลายแต่ ท้ายที่สุดได้ข้อสรุปที่ชัดเจน ได้แนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการ ตีกลองปฐา ที่ชัดเจน เช่น ให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนเป็นวิชาชุมนุม โดยรับสมัครเฉพาะ นักเรียนที่มีความสนใจที่จะเรียน สำหรับนักเรียนที่ตีกลองปฐาเป็นอยู่แล้วให้ทำการสอนต่อยอดใน ระดับสูงขึ้นไปอีก และจัดให้มีกิจกรรมที่สอนน้องบ้าง สำหรับงบประมาณในการสนับสนุน เกี่ยวกับค่าสอนของครูชาวบ้าน หรือครูคนตรี หรือครูวิชาอื่น ๆ ที่ขาด ทางผู้ปกครองนักเรียนจะ ร่วมกันระดมทุนให้การช่วยเหลือโรงเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ของกรรมการสถานศึกษา

“...โรงเรียนจัดการสอนเพื่อเพิ่มเติมให้แก่นักเรียน สำหรับวิชาที่ไม่มีครูสอน ตลอดทั้ง ครูชาวบ้าน ทางผู้ปกครองนักเรียนจะร่วมกันระดมทุนจัดจ้างครูมาสอนให้ได้...”

นอกจากนี้ทางผู้ปกครองนักเรียนได้ร่วมกันก่อตั้งชมรมผู้ปกครองและครูขึ้น เพื่อช่วยทำ หน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน อีกทั้งทำ หน้าที่ในการติดตาม กำกับ และประเมินผลเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการคัดเลือกคณะกรรมการทำหน้าที่ในฝ่ายต่าง ๆ มีคณะกรรมการเป็นคณะทำงานด้วย มีการ

ประชุมร่วมกันกับทางโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และตัวแทนชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อวางแผน กำหนดแนวทางของการพัฒนา และทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

การนำวิธีการหรือกิจกรรมหรือโครงการลงสู่การปฏิบัติ ทำให้เกิดการรับรู้ว่าจะทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการศึกษาลองปูจา โดยครูชาวบ้านอาสาทำการถ่ายทอดให้กับกลุ่มผู้สนใจทั้งที่เป็นนักเรียนของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม หรือที่อื่น ๆ โดยมีโรงเรียนและชุมชน เป็นผู้ให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ช่วยให้การประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนและชุมชนอื่นให้ได้รับทราบถึงแนวทางในการธำรงรักษาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นการศึกษาลองปูจาให้คงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดของครูชาวบ้าน และความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม และมีใจมีเพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นการศึกษาลองปูจาเท่านั้นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอื่น ๆ อีกที่ควรอนุรักษ์ไว้ด้วย

การกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติ เห็นควรขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ๆ อีกด้วย และควรนำแนวทางการดำเนินการดังกล่าวไปขยายผลการประชุมของหมู่บ้านต่อไป เพื่อให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC นั้นเป็นการระดมความคิดที่ให้ความสำคัญต่อความคิดและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการที่นำเอาคนมาคิดและทำงานร่วมกันในรูปของการประชุม มีความเป็นประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ มีการระดมความคิดซึ่งเป็นจุดเริ่มของการยอมรับ องค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของชุมชนบ้านยางอ้อยคือ มีผู้ใหญ่บ้านที่เข้มแข็ง เป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความสามารถ มีจุดเด่นหลายประการที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้การมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการศึกษาลองปูจาประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของชุมชน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุน และคอยดูแลเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของชาวบ้านเป็นอย่างดี และมีชาวบ้านในชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างสมัครสมานสามัคคี มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ พึ่งพาอาศัยให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีสภาพแวดล้อมที่ดีเป็นชุมชนใหญ่ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเป็นเครือญาติกัน มีครูชาวบ้านที่มีความรู้ มีประสบการณ์ สามารถทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น การฟ้อนเจิง การฟ้อนดาบ การประกอบพิธีกรรม ภาษาล้านนา เป็นต้น ชุมชนมีความพร้อมให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในหลาย ๆ ด้านเช่น การร่วมให้การสนับสนุนที่จะนำไปดำเนินการธำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นการศึกษาลองปูจา ให้คงอยู่ มีความต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

สรุปโดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการฝึกลองปลูกตามกระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC มีจุดเด่นที่พบคือ ชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กำหนดแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน และปฏิบัติตามตามความคิดเห็นที่ได้จากการประชุมร่วมกัน ระดมทุนเพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมดังกล่าว สอดรับกับแนวคิดของกระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC ทุกขั้นตอน